Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου

Ένα ταξίδι ζωής:

Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου μέσα από τις βιβλικές διηγήσεις

Τόμος 1ος

Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου

Ένα ταξίδι ζωής:
Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου μέσα από τις βιβλικές διηγήσεις

Το βιβλίο μαθητή για τη διδασκαλία του Μαθήματος των Θρησκευτικών της Α΄ Γυμνασίου βασίστηκε στα παρακάτω:

α. Φάκελος Μαθήματος. Η θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό. Πορεία και ανάπτυξη. Έντυπο Υλικό στα Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Όλγα Γριζοπούλου – Δρ. Θεολογίας, Παναγιώτης Υφαντής – Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ, Βάσω Γώγου – Θεολόγος, Φιλόλογος, Απόστολος Μπάρλος – Θεολόγος, MTh Θεολογίας.**

β. Φάκελος Μαθήματος. Η θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πο-

λιτισμό. Πορεία μέσα από αντιθέσεις. Έντυπο Υλικό στα Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Θανάσης Νευροκοπλής – ΜΤh Θεολογίας, Παναγιώτης Υφαντής – Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ, Λάσκαρης Ιατρόπουλος – ΜΤh Θεολογίας, Ζωή Τερλιμπάκου – Δρ. Θεολογίας, Διονυσία Χατζή – ΜΤh Θεολογίας.**

γ. Φάκελος Μαθήματος. Η θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό. Από το τοπικό στο οικουμενικό. Έντυπο Υλικό στα Θρησκευτικά Γ’ Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Γεώργιος Στριλιγκάς – Θεολόγος, Φιλόλογος, Γεώργιος Παπαδόπουλος – Θεολόγος, Φιλόλογος, Αρσένιος Αρσενάκης – ΜΔΕ Θεολογίας, Μαρία Χατζηαποστόλου – Δρ. Θεολογίας.**

δ. Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου. Παλαιά Διαθήκη. Προϊστορία του Χριστιανισμού, **που επιμελήθηκαν οι Όλγα Γκριζοπούλου – Δρ. Θεολογίας και η Πηγή Καζλάρη – Θεολόγος.**

ε. Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου. Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του, **που επιμελήθηκαν οι Γέωργιος Τσανανάς (†) και Απόστολος Μπάρλος – Master Θεολογίας.**

στ. Θέματα από την Αγία Γραφή. Α΄ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Σωτήριος Δεσπότης – Καθηγητής Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκειολογίας ΕΚΠΑ, Νικόλαος Παύλου – Δρ. Θεολογίας, Συντονιστής ΕΕ, Αθανάσιος Στογιαννίδης – Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ.**

ζ. Σύγχρονα δημοσιευμένα γραπτά και πολυτροπικά κείμενα.

Δημιουργήθηκε με την ευθύνη της άμισθης Επταμελούς Επιστημονικής Επιτροπής, η οποία συγκροτήθηκε από το ΙΕΠ στις 19/12/2019 με σκοπό:

Α) Εισήγηση για την βέλτιστη δυνατή μεταβατική λύση του ζητήματος με στόχο την πλήρη συμμόρφωση των Προγραμμάτων Σπουδών του Μαθήματος των Θρησκευτικών με τις αποφάσεις του Σ.τ.Ε., για το χρονικό διάστημα που θα απαιτηθεί μέχρι τη συγγραφή και εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών και του αντιστοίχου διδακτικού υλικού για το Μάθημα των Θρησκευτικών

Β) Εισήγηση για τους τρόπους και τις μεθόδους εφαρμογής των

αποφάσεων του Σ.τ.Ε., του ΕΔ-ΔΑ και της ΑΠΔΠΧ, όσον αφορά σε όλες τις υπόλοιπες πτυχές των αποφάσεων αυτών που συνδέονται με το Μάθημα των Θρησκευτικών, με έμφαση στη διατήρηση της υποχρεωτικότητας του Μαθήματος και τη διαδικασία απαλλαγής των μαθητών/μαθητριών

Εικονογράφηση εξωφύλλου: Μπάμπης Πυλαρινός (Global party / Ακρυλικό σε καμβά)

Την ευθύνη για την επιμέλεια του παρόντος βιβλίου είχε ως μέλος της επιτροπής ο Αθανάσιος Στογιαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ.

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ενιαίας Ενταξιακής Εκπαίδευσης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου

Βιβλίο Μαθητή

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ

Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Αγία Γραφή: Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου καταγράφεται σε κείμενα

Η Βίβλος του Γουτεμβέργιου

Εισαγωγικά

Αρχίζοντας τη φοίτησή σας σε μια νέα σχολική κοινότητα, το Γυμνάσιο, βρίσκεστε μπροστά σε πολλές αλλαγές και νέες απαιτήσεις. Για να μεταμορφώσετε αυτήν τη νέα πραγματικότητα σε πολύτιμη εμπειρία, θα χρειαστείτε έμπνευση, δύναμη, καλή οργάνωση και, το κυριότερο, ενότητα και πνεύμα συνεργασίας. Να είστε όλοι μαζί! Ο καθένας για όλους και όλοι για τον καθένα σε αυτό το καινούριο ταξίδι που αρχίζει φέτος.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία θεμελιώνεται στην Αγία Γραφή. Εκεί καταγράφονται οι εμπειρίες της συνάντησης Θεού και ανθρώπου. Μέσα στα πολύτιμα κείμενά της, μαθαίνουμε για τον τρόπο με τον οποίον ο Θεός

δρα μέσα στην ιστορία του ανθρώπου, προσφέροντας ζωή!

Στη θεματική αυτή ενότητα, αρχικά θα μοιραστείτε τις δικές σας εμπειρίες στη νέα φάση ζωής που αρχίζετε. Αυτό θα βοηθήσει στη συνέχεια να κατανοήσετε ορισμένα βασικά ερωτήματα που μας παρουσιάζει η Αγία Γραφή.

Περιεχόμενα – Διδακτικές Ενότητες

1. **Το πέρασμα σε μια νέα σχολική κοινότητα, ένα καινούριο κύκλο ζωής**

2. **Ο Θεός συναντά τον άνθρωπο, για να του προσφέρει ζωή! Οι εμπειρίες της συνάντησης καταγράφονται στις βιβλικές διηγήσεις**

3. **Αγία Γραφή: Μια ολόκληρη βιβλιοθήκη**

1. Το πέρασμα σε μια νέα σχολική κοινότητα, έναν καινούριο κύκλο ζωής (Γυμνάσιο)

i. Το πέρασμα από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο

«Την πρώτη μέρα του σχολείου ανέβηκα τα σκαλιά που οδηγούν από το προαύλιο στο κτήριο του Γυμνασίου. Στη μέση της σκάλας γύρισα το κεφάλι μου και αντίκρισα το Δημοτικό. Στάθηκα μια στιγμή και μετά κοίταξα μπροστά μου, πήρα μια βαθιά ανάσα και συνέχισα να ανεβαίνω. Πριν μπω στο Γυμνάσιο, μου ήρθαν στο μυαλό τα τελευταία λόγια της αποφοίτησής μας από την έκτη Δημοτικού: "Προχωράμε με το μυαλό στο Γυμνάσιο και την καρδιά στο Δημοτικό". Έτσι κι εγώ, τις πρώτες μέρες της νέας σχολικής

χρονιάς σκεφτόμουν συνέχεια το Δημοτικό. Τώρα όμως έχει περάσει ένας μήνας. Ένα κομμάτι της καρδιάς μου θα ανήκει για πάντα στο Δημοτικό μου. Το άλλο, όμως, το έχει κερδίσει ήδη το Γυμνάσιο, που έγινε μια αγκαλιά για μας, ένα δεύτερο σπίτι».

Άννα-Μαρία, περιοδικό νεογράφημα 8/11, Θεσσαλονίκη 2016

Η γιορτή, **Μπάμπης Πυλαρινός**

ii. Πού πας καραβάκι με τέτοιο καιρό;

- Πού πας καραβάκι με τέτοιον καιρό;
Σε μάχεται η θάλασσα, δεν τη φοβάσαι;
Ανέμοι σφυρίζουν και πέφτει νερό,
πού πας καραβάκι με τέτοιον καιρό;

- Για χώρα πηγαίνω πολύ μακρινή
θα φέξουνε φάροι πολλοί να περάσω
βοριάδες, νοτιάδες θα βρω μα θα φτάσω
με πρίμο αγεράκι, μ' ακέριο πανί.

- Κι αν οι κάβοι σού στήσουν τη νύχτα καρτέρι;
Απάνω σου αν πέσει το κύμα θεριό
και πάρει τους ναύτες και τον τιμονιέρη;

Πού πας καραβάκι με τέτοιον καιρό;

- Ψηλά στο εκκλησάκι του βράχου
που ασπρίζει
για μένα έχουν κάμει κρυφή λει-
τουργία
ορθός ο Χριστός το τιμόνι μου αγ-
γίζει
στην πλώρη μου στέκει η παρθένα
Μαρία.

Ποίηση: Ζ. Παπαντωνίου, μουσική: Α. Μάνου

Από το Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ

Πρόκειται για το ημερολόγιο που κρατούσε η Γερμανοεβραία Άννα Φρανκ στο Άμστερνταμ, όσο καιρό κρυβόταν με την οικογένειά της από τους Γερμανούς, κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η Άννα Φρανκ και η οικογένειά της συνελήφθησαν από την Γκεστάπο.

Επέζησε μόνο ο πατέρας της, Όττο Φρανκ, χάρη στον οποίο εκδόθηκε το 1947 το ημερολόγιο. Έχει μεταφραστεί σε 30 γλώσσες.

Την πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο έβρεχε πολύ. Ένα μεγάλο πλήθος από παιδιά βρίσκονταν στο σχολείο: ομάδες αγοριών και κοριτσιών στέκονταν ολόγυρα κουβεντιάζοντας. Κάποιοι περιδιάβαιναν απ' τη μια ομάδα στην άλλη αναγνωρίζοντας

φίλους και γνωστούς και ρωτώντας «σε ποια τάξη πας;». Εκτός από την Λιζ, δεν ήξερα ούτε έναν που θα μπορούσε να είναι συμμαθητής μου κι αυτό δεν ήταν και πολύ ευχάριστο. Στην τάξη μας, ο δάσκαλος φώναξε και έλεγξε τα ονόματα των μαθητών, μας ενημέρωσε για το ποια βιβλία έπρεπε να παραγγελθούν και κάποιες άλλες λεπτομέρειες. Για να πω την αλήθεια, ήμουν βαθιά απογοητευμένη. Περίμενα τουλάχιστον να δω το πρόγραμμα και να γνωρίσω τον διευθυντή του σχολείου. Όταν επέστρεψα στο σπίτι έκανα μια συναρπαστική περιγραφή των εμπειριών μου, αλλά για να λέμε την αλήθεια, δεν ήξερα για το σχολείο, τους δασκάλους, τα παιδιά και το πρόγραμμα τίποτε περισσότερο από όσα και πριν! Το σχολείο άρχισε μια βδομάδα αργότερα.

Και πάλι έβρεχε. Μας χώρισαν σε ομάδες των είκοσι. Αυτό σήμαινε ότι θα ανήκα πια σ' αυτή την ομάδα συμμαθητών.

Από το ημερολογίο της Άννας Φρανκ

iv. Μια καινούργια ματιά... στο «αλφαβητάρι» της Εκκλησίας!

Φέτος, στο Μάθημα των Θρησκευτικών, θα συναντήσεις ορισμένα θέματα, τα οποία ήδη σου είναι γνωστά από τις τάξεις του Δημοτικού. Και, μάλλον, είναι για σένα εύλογο το ερώτημα: Για ποιον λόγο να μελετήσω και πάλι τα ίδια; Η απάντηση είναι πολύ απλή: Τώρα, που έχεις μεγαλώσει, μπορείς να βλέπεις τα ίδια πράγματα με μια διαφορετική ματιά. Το βιβλίο που κρατάς στα χέρια σου, είναι μία περιήγηση σ' ένα... ταξίδι, στο οποίο περιγράφεται η συνάντηση Θεού και ανθρώπου. Αν και έχεις ακούσει αρκετά για τις «περιπέτειες» αυτού του ταξιδιού, τώρα μπορείς να τις διαβάσεις ξανά εμβαθύνοντας περισσότερο. Μην διστάσεις, λοιπόν,

να γνωρίσεις εκ νέου το «αλφαβητάρι» της Εκκλησίας. Αξίζει τον κόπο, γιατί θ' ανακαλύψεις κάτι καινούριο, κάτι που σου ήταν άγνωστο πρωτύτερα…

Συλλαβίζοντας… το αλφαβητάρι της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Καλό ξεκίνημα!

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Σε ένα χαρτάκι σημειώστε σκέψεις και συναισθήματα από την πρώτη σας μέρα στο Γυμνάσιο. Στη συνέχεια, διαβάστε για λίγα λεπτά ο καθένας μόνος του τα κείμενα της Άννας Φρανκ και της Άννα-Μαρίας. Βρίσκετε ομοιότητες με όσα γράψατε; Συζητήστε τις με τον/την διπλανό/ή σας.
2. Ακούστε το μελοποιημένο ποίημα «Πού πας καραβάκι με τέτοιο καιρό» κι αφήστε τον εαυτό σας να περιπλανηθεί στους στίχους και τη μουσική του. Στη συνέχεια, χωριστείτε σε μικρές ομάδες (4-5 ατόμων). Κάθε ομάδα, αφού διαλέξει μια στροφή από το ποίημα, ας διαβάσει

προσεκτικά τους στίχους. Προσπαθήστε ως ομάδα να αποδώσετε με την τεχνική «Ομαδικό Γλυπτό» το κύριο συναίσθημα που σας προκαλούν οι στίχοι της στροφής που διαλέξατε. Συζητήστε στην τάξη όλα όσα παρουσίασαν οι ομάδες και συσχετίστε τα με τα συναισθήματα που σας προκαλεί ο ερχομός σας στο Γυμνάσιο.

3. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το ερώτημα: Η Αγία Γραφή είναι το “αλφαβητάρι” της Εκκλησίας; Και αν ναι, για ποιον λόγο; Στη συνέχεια ανακοινώστε στην τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.

2. Ο Θεός συναντά τον άνθρωπο. Οι εμπειρίες της συνάντησης καταγράφονται στις βιβλικές διηγήσεις.

i. Κείμενα στα οποία αποτυπώνονται εμπειρίες ζωής

Όπως είδαμε στην προηγούμενη διδακτική ενότητα, ο άνθρωπος διψά να γίνει παντοδύναμος, να αποκτήσει κάτι το θεϊκό μέσα του, να γίνει κάτι σαν τον Θεό και, επίσης, να κατακτήσει την απόλυτη ευτυχία. Στις αναζητήσεις αυτές του ανθρώπου, η Αγία Γραφή δίνει απαντήσεις, ο οποίες αποτελούν, πραγματικά, μια απρόσμενη έκπληξη! Στην Αγία Γραφή περιγράφεται ένα μεγάλο και συναρπαστικό Ταξίδι. Είναι μια πορεία γεμάτη εκπλήξεις ή μάλλον μία συν-οδοιπορία του Θεού με τους ανθρώπους.

Στο πλαίσιο αυτής της συμπόρευσης ο άνθρωπος βιώνει την παρουσία του Θεού μέσα στην ιστορία. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα ταξίδι γεμάτο εμπειρίες!

Η Αγία Γραφή είναι ένα σύνολο 76 βιβλίων που καταγράφουν την εμπειρία της συμπόρευσης του ανθρώπου με τον Θεό

Το ταξίδι του Αβραάμ από την Ουρ προς την Χαναάν (József Molnár)

Η περιπέτεια ξεκινά με το ταξίδι του Αβραάμ, ο οποίος αποχωρίζεται την πατρική του εστία, και μαζί με τη γυναίκα του, τη Σάρρα του, «ανοίγεται» σε άγνωστα και ξένα μέρη, έχοντας μοναδικό όπλο την πίστη και την αφοσίωση σ' έναν Θεό, ο οποίος συνομιλεί μαζί του και εκείνος Τον αναγνωρίζει και Τον ευχαριστεί ως πρόσωπο μοναδικό

και ανεπανάληπτο. Το Ταξίδι της Βίβλου φτάνει σ' ένα σημείο κορύφωσης με το Βιβλίο της Αποκάλυψης, για να συνεχιστεί μέσα στη ζωή της ίδιας της Εκκλησίας.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), **σελ. 10.**

Ο Αβραάμ «ανοίγεται» στο Άγνωστο σε αντίθεση προς τον Οδυσσέα που νοσταλγεί να επιστρέψει στο σπίτι ο Αβραάμ μαζί με τη γυναίκα του και τον ορφανό ανιψιό του Λωτ εγκαταλείπει την πατρική εστία και τα «είδωλα» που λατρεύονταν εκεί.

Ας δούμε όμως λίγο αναλυτικότερα ορισμένα στοιχεία:

Η συγγραφή της Παλαιάς Διαθήκης διήρκεσε περίπου μια ολόκληρη χιλιετία μέχρι να γεννηθεί ο Κύριος Ιησούς. Πρόκειται για κείμενα στα οποία «καθρεπτίζονται οι συγκρούσεις και οι αντιφάσεις της ζωής – όπως π.χ. η ζήλια και ο φθόνος του Κάιν απέναντι στον Άβελ. Τέτοιες καταστάσεις, που οδηγούν σε συγκρούσεις, μάλλον μάς είναι γνωστές από την καθημερινότητα στο σχολείο, αλλά και τη σχέση μας με τους άλλους. Επίσης, η Παλαιά Διαθήκη, γνωστή και ως «Πρώτη Διαθήκη», αποκαλύπτει πόσο εύθραυστη είναι η ζωή του ανθρώπου, γεμάτη ρίσκο και κινδύνους. Ο άνθρωπος δεν είναι ικανός να αντιμετωπίσει μόνος τον πόνο και τον θάνατο. Και ακριβώς για τον λόγο

Wiener Genesis (Κώδικας που περιέχει απόσπασμα από το βιβλίο της Γένεσης σε μετάφραση των Εβδομήκοντα – η συγγραφή του έγινε μάλλον κατά το α’ μισό του 6ου αι. μ.Χ.). Εδώ απεικονίζεται ο πειρασμός του Ιωσήφ.

αυτό, χρειάζεται να συνδέσει τη ζωή του με την πηγή της ζωής, τον ελευθερωτή Θεό, όπως ακριβώς ένα κινητό, όσο εξελιγμένο κι αν είναι, πρέπει να φορτισθεί για να μπορεί να λειτουργήσει.

Το πρώτο χρονολογικά βιβλίο της Καινής Διαθήκης (Α' Επιστολή του Αποστόλου Παύλου προς Θεσσαλονικείς) συγγράφηκε περίπου το 50 μ.Χ. στην Κόρινθο, ενώ το τελευταίο (η Αποκάλυψη) στα τέλη του 1ου αι. Το κεντρικό σημείο αναφοράς στην Καινή Διαθήκη είναι η παρουσία του Θεανθρώπου Ιησού Χριστού στη γη. Αυτή πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο της βασιλείας του πρώτου Ρωμαίου αυτοκράτορα, του Οκταβιανού Αυγούστου (27 π.Χ. - 14 μ.Χ.). Για σαρανταένα ολόκληρα χρόνια αυτός ο αυτοκράτορας έφερε τη γαλήνη, την τάξη, το αίσθημα της ασφάλειας, καθώς και κάποια ευημερία σε μια

αυτοκρατορία πολυπολιτισμική, πολυθρησκευτική και «παγκοσμιοποιημένη».

Ωστόσο, αυτές οι πολιτικές συνθήκες δεν συγκινούσαν τον απλό άνθρωπο, ο οποίος, ζώντας σε μεγάλες πόλεις, ερχόταν αντιμέτωπος μ' ένα περιβάλλον ηθικής και οικονομικής εξαθλίωσης, διότι η ιδιοκτησία της γης είχε μαζευτεί στα χέρια των ολίγων. Ο άνθρωπος της καθημερινότητας ένιωθε ένα τεράστιο κενό μέσα στην ψυχή του. Μέσα σ' έναν τέτοιο κόσμο, ο Ιησούς Χριστός φέρνει κάτι ολότελα καινούριο και επαναστατικό: προσφέρει στον άνθρωπο τη δυνατότητα να απαλλαχτεί από τον φόβο του θανάτου και την απόγνωση, δωρίζοντάς του τον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού, την Εκκλησία, το ίδιο Του το Σώμα.

Η πρώτη σελίδα από το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο (Codex Harleianus 5784)

Η Εκκλησία, όπως δηλώνει η ετυμολογία της λέξης, αποτελεί μια πρόσκληση, μια «έκκληση». Για ποιο πράγμα; Είναι πρόσκληση και έκκληση για έξοδο από τον εγωισμό μας· μια έξοδος που έχει ως στόχο να συναντήσουμε τον προσωπικό Θεό και να αγκαλιάσουμε

τον συνάνθρωπό μας και την κτίση ολάκερη.

Η Εκκλησία, το Σώμα του Χριστού, δεν είναι απλώς μια θρησκεία, δηλαδή δεν προσπαθεί να ικανοποιήσει τον ευσεβή πόθο του ανθρώπου να συναντήσει κάτι ή κάποιον που υπερβαίνει τις ανθρώπινες δυνάμεις.

Ούτε επίσης αποτελεί όπιο, δηλαδή το παυσίπονο ενός ετοιμοθάνατου που υποφέρει· πολύ περισσότερο η Εκκλησία προσφέρει στον άνθρωπο το φάρμακο της αθανασίας, όπως θα δούμε σε επόμενες ενότητες. Η Εκκλησία τοποθετεί την Αγία Γραφή πάνω στα άγια λείψανα των μαρτύρων της, εκεί που το ψωμί και το κρασί «μεταμορφώνονται» σε Σώμα και Αίμα του Ιησού Χριστού. Πριν τη Θεία Κοινωνία, ο «λόγος του Λόγου» της μεταμορφώ-

νει και αυτός τις ζωές μας, μεταγγίζοντας αληθινή ελπίδα.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α’ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου **(υπό έκδοση), σσ. 7-10.**

ii. Ο Θεός δρα μέσα στην ιστορία

Η Βίβλος είναι γεμάτη αφηγήσεις και περιπέτειες! Στα κείμενά της δεν θα πάρουμε απάντηση στο ερώτημα ποιος είναι ο Θεός· **αυτό το οποίο κατά κύριο λόγο μαθαίνουμε μέσα από τη Βίβλο, είναι το** πώς δρα ο Θεός. **Έτσι, βλέπουμε ότι ο Θεός είναι φίλος του ανθρώπου (φιλάνθρωπος) και του χαρίζει την ελευθερία από κάθε τι που τον**

σκλαβώνει. Οι αφηγήσεις της Βίβλου χαρακτηρίζονται ως δραματικές, διότι περιγράφουν γεγονότα τα οποία εκτυλίσσονται με απρόσμενο τρόπο, δηλαδή έχουν κατάληξη που δεν την περιμένουμε. Αρκετές φορές οι αφηγήσεις δεν έχουν ευτυχές τέλος (happy end), ενώ άλλοτε προσκαλείται ο ίδιος ο αναγνώστης να συμπληρώσει ή και να πραγματοποιήσει το τέλος της αφήγησης. Κάτι τέτοιο συμβαίνει π.χ. στο βιβλίο του Ιωνά, στο Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο και στις Πράξεις. Επίσης, υπάρχουν και περικοπές που διαθέτουν όχι έναν, αλλά πολλούς Επιλόγους, όπως π.χ. το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο.

Ανεξάρτητα από την ποικιλία αυτή, η συγγραφή και η ανάγνωση των βιβλικών διηγήσεων έχει πάντοτε έναν μοναδικό σκοπό: Να

Πάπυρος 46, ένας από τους παλαιότερους παπύρους της Καινής Διαθήκης. (Το απόσπασμα που απεικονίζεται εδώ είναι το ακόλουθο: 2 Κορ, 11,33- 12,9)

συνειδητοποιήσουμε ως μέλη της Εκκλησίας δύο πράγματα: πρώτον, ότι η παρουσία του Θεού στη ζωή

μας αποτελεί το σπουδαιότερο δώρο, που μας χαρίστηκε χωρίς κανένα αντάλλαγμα, από ανεξάντλητη αγάπη για εμάς· και δεύτερον ότι, επειδή έχουμε λάβει το δώρο αυτό, οφείλουμε να γίνουμε ευεργέτες των συνανθρώπων μας. Με ποιον τρόπο; Με το να αγωνιζόμαστε ενάντια σε οτιδήποτε καταστρέφει τον άνθρωπο και την κτίση, χαρίζοντας απλόχερα τη συμπαράστασή μας στους αδυνάτους αυτού του κόσμου, διότι πάνω τους αντικρίζουμε μοναδικές Εικόνες του Χριστού.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α’ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου **(υπό έκδοση), σσ. 8-9.**

iii. Στις βιβλικές διηγήσεις ο Θεός διαλέγεται με τον άνθρωπο

Η Βίβλος δεν αποτελεί έναν κουραστικό μονόλογο του Θεού. Απεναντίας, σε αυτήν κυριαρχεί, από την αρχή μέχρι το τέλος της, το στοιχείο του διαλόγου. Ο διάλογος αυτός έχει ως σημείο αφετηρίας τον ίδιο τον Θεό, καθώς Εκείνος δημιουργεί τον άνθρωπο, κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή δική Του. Και επειδή ο άνθρωπος «εικονίζει» τον τριαδικό Θεό, για τον λόγο αυτό μπορεί να επικοινωνεί μοναδικά με τον Δημιουργό του και τον «άλλον».

Η πρόσκληση του Θεού για διάλογο διέπει όλη την Αγία Γραφή. Στην καρδιά αυτής της πρόσκλησης βρίσκεται πάντοτε ο ίδιος ο Θεός, ο οποίος λαμβάνει σάρκα και οστά,

γίνεται άνθρωπος για χάρη του ανθρώπου, συνομιλεί μαζί του, διδάσκει, θαυματουργεί, σταυρώνεται, πεθαίνει και ανασταίνεται. Μέσα στα βιβλία της Αγίας Γραφής ο αναγνώστης συναντά τους ανθρώπους να διαλέγονται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους: Άλλοτε, αντιλαλούν οι κραυγές διαμαρτυρίας προς τον Θεό για την αδικία που φαίνεται να θριαμβεύει· άλλοτε, παρατηρούνται στιγμιότυπα έντονης διαφωνίας μεταξύ των πρωταγωνιστών, όπως π.χ. το 2ο κεφάλαιο της επιστολής Προς Γαλάτας, **όπου ο Παύλος επιπλήττει τον Πέτρο.**

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α’ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου **(υπό έκδοση), σσ. 9-10.**

Ο διάλογος του Ιησού με τη Σαμαρείτισσα ξεκινά με το «Διψώ»

iv. Ο ρεαλισμός των βιβλικών διηγήσεων

Διαβάζοντας τα κείμενα της Βίβλου, διαπιστώνει κανείς ότι τα πρόσωπα δεν παρουσιάζονται συνήθως χαμογελαστά και «μακιγιαρισμένα», όπως κατά κόρον συμβαίνει στους μεγάλους αστέρες του

κινηματογράφου και πολλούς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι «ήρωες» της Αγίας Γραφής (όπως ο Δαβίδ και ο Απόστολος Πέτρος) παρουσιάζονται με μεγάλες πτώσεις αλλά και ανατάσεις. Τα πρόσωπα, λοιπόν, σκιαγραφούνται όπως ακριβώς είναι στην πραγματικότητα, χωρίς ωραιοποιήσεις αλλά και χωρίς να αποκρύπτεται τίποτα, ούτε τα ελαττώματα αλλά ούτε και τα προτερήματα.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου, **Αθήνα (υπό έκδοση), σελ. 10.**

Ο Χριστός δίνει το χέρι Του στον Απόστολο Πέτρο και τον σώζει από την άβυσσο της θάλασσας

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Σε ένα μεγάλο χαρτί σχεδιάζει ο/η καθηγητής/τριά σας το περίγραμμα μιας ανθρώπινης μορφής. Η μορφή αυτή υποτίθεται ότι αναπαριστά ένα πρόσωπο το οποίο διαβάζει την Αγία

Γραφή. Κατόπιν, ο/η καθηγητής/τρια αναρτά στον τοίχο το περίγραμμα αυτό. Στη συνέχεια, οι μαθητές καλούνται να γράψουν: α. εντός του περιγράμματος τις σκέψεις και τα συναισθήματα του απεικονιζόμενου προσώπου, που του γεννιούνται καθώς διαβάζει την Αγία Γραφή. β. εκτός του περιγράμματος τις σκέψεις και τα συναισθήματα άλλων που παρατηρούν το πρόσωπο αυτό να διαβάζει την Αγία Γραφή.

2. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το παρακάτω ερώτημα: Χρειαζόμαστε την Αγία Γραφή; Στη συνέχεια ανακοινώστε στην τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησης αυτής.

3. Με τη βοήθεια του/της καθηγητή/τριας θεολόγου αναζητήστε

εικόνες ή πίνακες, στους οποίους αποτυπώνονται οι παρακάτω βιβλικές διηγήσεις: «Κάιν και Άβελ», «ο Δεκάλογος», «η άρνηση του Πέτρου». Στη συνέχεια, γράψτε για κάθε εικόνα έναν σύντομο σχολιασμό ξεκινώντας με τη φράση «Η Αγία Γραφή είναι ένα έργο το οποίο μιλά για…»

3. Η Αγία Γραφή: μια ολόκληρη βιβλιοθήκη

i. Τα μέρη της Αγίας Γραφής

Ανοίγοντας την Αγία Γραφή, βλέπουμε ότι πρόκειται για δύο αχώριστα ενωμένες συλλογές βιβλίων, μία αρχαιότερη και μία νεότερη: την Παλαιά Διαθήκη, που αποτελείται από 49 βιβλία, και την Καινή Διαθήκη, από 27. Σήμερα, όταν χρησιμοποιούμε τη λέξη διαθήκη, εννοούμε την «τελευταία θέληση» κάποιου ανθρώπου. Στη Βίβλο, όμως, η λέξη «διαθήκη» έχει την έννοια της συμφωνίας του Θεού με τους ανθρώπους. Τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης μιλούν για την παλαιότερη συμφωνία που έκλεισε ο Θεός μ' ένα λαό, τον Ισραήλ, πριν τον ερχομό του Χριστού στον κόσμο. Τα βιβλία της Καινής Διαθήκης κάνουν λόγο

για τη νεότερη συμφωνία και σχέση που πραγματοποίησε ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός με όλους τους ανθρώπους. Επειδή η χριστιανική

Εκκλησία από πολύ νωρίς συνειδητοποίησε τη σημασία αυτών των κειμένων για τους πιστούς, φρόντισε να τα διαφυλάξει. Έτσι, ύστερα από μακροχρόνιες συζητήσεις συνέθεσε γύρω στον 3ο αι. μ.Χ. έναν «κλειστό» κατάλογο των βιβλίων της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, στον οποίο δηλαδή κανείς δεν μπορεί να αφαιρέσει ή να προσθέσει κάτι. Η συλλογή αυτών των 76 βιβλίων αποτελεί τον Κανόνα της Αγίας Γραφής.

Πηγή: Όλγα Γκριζοπούλου / Πηγή Καζλάρη, Θρησκευτικά Α’ Γυμνασίου. Παλαιά Διαθήκη. Προϊστορία του Χριστιανισμού, **σελ. 13.**

Η λέξη κανών στα ελληνικά σημαίνει το εργαλείο με το οποίο ελέγχεται η ευθυγράμμιση μιας επιφάνειας ή μιας γραμμής. Άλλωστε κανόνα λέγαμε και τον χάρακα. Σημαίνει επίσης ό,τι χρησιμοποιείται ως πρότυπο για την εκτέλεση ενός έργου.

Πηγή: Όλγα Γκριζοπούλου / Πηγή Καζλάρη, Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου. Παλαιά Διαθήκη. Προϊστορία του Χριστιανισμού, σελ. 13.

"ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ"

Α. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γένεσις
Ἔξοδος
Λευϊτικόν
- Ἀριθμοί
Δευτερο-
νόμιον
Ἰησοὺς Ναυῆ
Κριταί
Ρούθ
Α΄ Βασιλειῶν
Β΄ Βασιλειῶν
Γ΄ Βασιλειῶν
Δ΄ Βασιλειῶν
Α΄ Παραλειπομένων
Β΄ Παραλειπομένων
Α΄ Ἔσδρας
Β΄ Ἔσδρας
Νεεμίας
Τωβίτ
Ἰουδίθ
Ἐσθήρ
Α΄Μακκαβαίων
Β΄Μακκαβαίων
Γ΄Μακκαβαίων
Δ΄Μακκαβαίων

Α. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

2. ΠΟΙΗΤΙΚΑ-ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ψαλμοί
Παροιμίαι
Ἐκκλησιαστής
Ἆσμα Ἀσμάτων
Ἰώβ
Σοφία Σολομῶντος
Σοφία Σειράχ

Α. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

3. ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ὡσηέ
Ἀμώς
Μιχαίας
Ἰωήλ
Ὀβδιού
Ἰωνάς
Ναούμ
Ἀββακούμ
Σοφονίας
Ἀγγαῖος
Ζαχαρίας
Μαλαχίας
Ἡσαΐας
Ἰερεμίας
Βαρούχ
Θρῆνοι
Ἐπιστολή Ἰερεμίου
Ἰεζεκιήλ
Δανιήλ

Β. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Εὐαγγέλια:
κατά Ματθαῖον
κατά Μάρκον
κατά Λουκᾶν
κατά Ἰωάννην
Πράξεις Ἀποστόλων

Β. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

2. ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐπιστολαί Παύλου πρός:	
Ρωμαίους	Ἑβραίους
Κορινθίους Α΄	—
Κορινθίους Β΄	Καθολικαί Ἐπιστολαί
Γαλάτας	Ἰακώβου
Ἐφεσίους	Πέτρου Α΄
Φιλιππησίους	Πέτρου Β΄
Κολοσσαεῖς	Ἰωάννου Α΄
Θεσσαλονικεῖς Α΄	Ἰωάννου Β΄
Θεσσαλονικεῖς Β΄	Ἰωάννου Γ΄
Τιμόθεον Α΄	Ἰούδα
Τιμόθεον Β΄	
Τίτον Φιλήμονα	

Β. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

3. ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀποκάλυψις Ἰωάννου

ii. Η ενότητα Παλαιάς και Καινής Διαθήκης

Γιατί άραγε τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης, οι ιερές δηλαδή γραφές του ισραηλιτικού λαού, είναι και για τους χριστιανούς ιερά; Γιατί περιέχονται στη χριστιανική Αγία Γραφή αχώριστα δεμένα με τα βιβλία της Καινής Διαθήκης;

Πρώτα πρώτα χρειάζεται να μην ξεχνάμε πού στηρίζουν την πίστη τους οι χριστιανοί: στο γεγονός ότι ο Θεός φανερώθηκε στον κόσμο για να σώσει τους ανθρώπους· δηλαδή να τους φανερώσει την αλήθεια, να τους θεραπεύσει από το κακό και να δώσει αληθινό νόημα στη ζωή τους. Αυτή η φανέρωση (= Αποκάλυψη) έγινε για πρώτη φορά στα πολύ παλιά χρόνια σ' έναν άνθρωπο, τον Αβραάμ.

Ο Χριστός: το Φως του κόσμου!

Μ’ αυτόν ο Θεός έκλεισε την πρώτη συμφωνία σωτηρίας (= Διαθήκη). Στη συνέχεια η Διαθήκη κλείστηκε όχι μόνο με τον Αβραάμ και τους απογόνους του, αλλά και μ’ όλο το λαό που προήλθε απ’ αυτούς, τον Ισραήλ (= Παλαιά Διαθήκη). Στον Ισραήλ ο Θεός έδωσε τις

μεγάλες υποσχέσεις για τη σωτηρία των ανθρώπων. Και με τον Ισραήλ προετοίμασε τον κόσμο να δεχτεί και να καταλάβει τον Χριστό. Όλη αυτή η μακραίωνη πορεία και προετοιμασία περιγράφεται στα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης, απ' όπου προέρχονται τα φετινά μας μαθήματα. Μέσα στον ισραηλιτικό λαό γεννήθηκε και έζησε και ο Ιησούς Χριστός. Ο Χριστός έκλεισε μια νέα συμφωνία σωτηρίας με τους ανθρώπους (= Καινή Διαθήκη). Όχι πια μόνο με τον ισραηλιτικό λαό, αλλά με όλους τους λαούς της γης. Έτσι, η υπόσχεση του Θεού στον Αβραάμ για τη σωτηρία του κόσμου εκπληρώθηκε και η Παλαιά Διαθήκη ολοκληρώθηκε.

Η ανάγνωση της Αγίας Γραφής συνδέεται με την προσευχή ενός Ορθόδοξου χριστιανού

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να εξηγήσουμε και κάτι άλλο. Ο Χριστός με τη διδασκαλία και τη ζωή του ερμήνευσε στους ανθρώπους τα γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης. Τους έκανε να δουν τα παλιά με καινούρια μάτια. Για να το καταλάβουμε καλύτερα αυτό, μπορούμε να φανταστούμε ότι καθόμαστε στο μισοσκότεινο δωμάτιό μας, που το γνωρίζουμε σπιθαμή προς σπιθαμή,

και ξαφνικά μπαίνει μέσα λαμπρό το φως του ήλιου. Τα χρώματα ζωντανεύουν και μπορούμε να δούμε και την παραμικρή λεπτομέρεια.

Ταυτόχρονα, όλα μοιάζουν σαν καινούρια! Έτσι έγινε κι όταν ο Χριστός ήρθε στη γή. Η Παλαιά Διαθήκη «φωτίστηκε» από τη διδασκαλία Του και τη ζωή Του αλλιώς. Γι' αυτό οι χριστιανοί μπόρεσαν να ανακαλύψουν στην Παλαιά Διαθήκη καινούριες αλήθειες και μηνύματα (πέρα απ' αυτές που αναγνωρίζει ο Ιουδαϊσμός).

Ως χριστιανικό βιβλίο, λοιπόν, η Παλαιά Διαθήκη κατέχει σημαντική θέση στη λατρεία της Εκκλησίας. Στις ακολουθίες διαβάζονται κείμενά της. Πολλοί ύμνοι αναφέρονται σε πρόσωπα και γεγονότα που βρίσκουμε στις σελίδες της. Στην εικονογράφηση των ναών συναντάμε πολλά θέματά της.

Πηγή: Όλγα Γκριζοπούλου / Πηγή Καζλάρη, Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου. Παλαιά Διαθήκη. Προϊστορία του Χριστιανισμού, σελ. 15.

iii. Μιλώντας για τη θεοπνευστία των κειμένων της Αγίας Γραφής

Συχνά ακούμε να λέγεται ότι η Αγία Γραφή, άρα και η Παλαιά Διαθήκη, είναι ένα βιβλίο θεόπνευστο. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι ο Θεός «φώναξε» από τον ουρανό ή ψιθύρισε «στο αυτί» κάποιων ανθρώπων. Τι εννοούμε, λοιπόν, λέγοντας ότι ο Θεός ενέπνευσε τους ανθρώπους; Εννοούμε ότι μίλησε στις καρδιές τους, εκεί όπου ο άνθρωπος παίρνει ελεύθερα αποφάσεις και τίποτε δεν μπορεί να του επιβληθεί με τη βία. Τους φανέρωσε (= αποκάλυψε) αλήθειες που μόνοι τους οι άνθρωποι δεν θα μπορούσαν να

καταλάβουν: ότι ο Θεός είναι ένας και κυρίαρχος όλου του κόσμου, ποιο είναι το καλό και το κακό, πώς να φέρονται ο ένας στον άλλο, πώς να φροντίζουν την πλάση όλη, ποιος είναι ο προορισμός των ανθρώπων και του κόσμου. Και το πιο σπουδαίο: με ποιον τρόπο ο άνθρωπος σχετίζεται με τον Θεό.

Η Αγία Γραφή μπορεί να «φωτίσει» τα αδιέξοδα του ανθρώπου

Όλα αυτά είναι οι θεόπνευστες αλήθειες που ο Θεός φανέρωνε σταδιακά μέσα από τα γεγονότα της ιστορίας του ισραηλιτικού λαού.

Ανάμεσα σ' αυτόν τον λαό βρέθηκαν κάποιοι άνθρωποι που πίστευαν βαθιά στον Θεό. Όλη τους η ζωή έγινε μάτια και αυτιά που έβλεπαν και άκουγαν τις θεόπνευστες αλήθειες και τις αναγνώριζαν μέσα στην καθημερινή ζωή. Όμως όλα αυτά δεν τα κράτησαν για τον εαυτό τους. Θέλησαν να τα μοιραστούν με τους άλλους ανθρώπους και γι' αυτό έγραψαν κείμενα.

Πηγή: Όλγα Γκριζοπούλου / Πηγή Καζλάρη, Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου. Παλαιά Διαθήκη. Προϊστορία του Χριστιανισμού, **σελ. 18.**

Ο Θεός δημιουργεί τον άνθρωπο κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή Του (Ψηφιδωτό, Cappella Palatina, Παλέρμο της Σικελίας)

iv. Η «γλώσσα» της Αγίας Γραφής είναι μερικές φορές συμβολική

Τα όσα περιγράφονται σε ορισμένα κείμενα της Αγίας Γραφής, όπως π.χ. στη διήγηση για τη Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου ή για τον πύργο της Βαβέλ, δεν αποτελούν ένα είδος δημοσιογραφικού ρεπορτάζ. Οι θεόπνευστοι συγγραφείς

της Βίβλου ορισμένες φορές χρησιμοποιούν γλώσσα ποιητική. Τι σημαίνει αυτό; Η ποιητική και συμβολική γλώσσα δεν είναι κυριολεκτική, όπως εκείνη των μαθηματικών και της φυσικής. Είναι «μεταφορική», π.χ. η έκφραση «Ήλιος της Δικαιοσύνης» είναι μια ποιητική και συμβολική έκφραση. Δεν υπάρχει στην πραγματικότητα ήλιος που να έχει ως ιδιότητα τη δικαιοσύνη. Ωστόσο, η έκφραση αυτή θέλει με αυτόν τον τρόπο να δηλώσει κάτι άλλο, κάτι που δεν είναι ορατό στα μάτια μας, αλλά μπορούμε να το γευτούμε με τον νου και την καρδιά μας.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης, Νικόλαος Παύλου, Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου, **Αθήνα (υπό έκδοση), σσ. 15-16.**

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Δημιουργήστε σ' ένα φύλλο χαρτί μια δική σας αυτοσχέδια ζωγραφιά με θέμα: «Η Αγία Γραφή, μια ολόκληρη βιβλιοθήκη!»
2. Εξερευνήστε στο διαδίκτυο τον όρο: «Αγία Γραφή»
3. Ποιες γνώμες έχετε ακούσει για την Αγία Γραφή;
4. Τι θα θέλατε να μάθετε σχετικά με την Αγία Γραφή;
5. Με βάση όσα έχετε μάθει στη διδακτική αυτή ενότητα, ποιο είναι το κεντρικό θέμα της Αγίας Γραφής;
6. Παρατηρήστε προσεχτικά την εικόνα που παρατίθεται σε προηγούμενη σελίδα της ενότητας αυτής και έχει ως θέμα: «Η Αγία

Γραφή “φωτίζει” τα αδιέξοδα του ανθρώπου». Στη συνέχεια, απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα: α. Τι ακριβώς βλέπετε; β. Ποιες σκέψεις, ποιοι προβληματισμοί και ποια ερωτήματα σας δημιουργούνται παρατηρώντας την εικόνα αυτή;

7. Παρατηρήστε προσεχτικά την εικόνα που παρατίθεται σε προηγούμενη σελίδα της ενότητας αυτής και έχει ως θέμα: «Ο Θεός δημιουργεί τον άνθρωπο κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωσή Του». Στη συνέχεια, απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα: α. Τι ακριβώς βλέπετε; β. Ποιες σκέψεις, ποιοι προβληματισμοί και ποια ερωτήματα σας δημιουργούνται παρατηρώντας την εικόνα αυτή;

8. Παρατηρήστε προσεχτικά την

εικόνα που παρατίθεται λίγο παρακάτω και έχει ως θέμα: «Το ιερό Ευαγγέλιο τοποθετημένο στο ιερό κουβούκλιο του Επιταφίου του Χριστού τη Μ. Παρασκευή το βράδι». Στη συνέχεια προσπαθήστε να γράψετε έναν σύντομο τίτλο, ο οποίος μπορεί να συνοψίσει το σημαντικότερο νόημα που εκφράζει κατά τη γνώμη σας η εικόνα αυτή.

Το ιερό Ευαγγέλιο τοποθετημένο στον Επιτάφιο του Χριστού τη Μ. Παρασκευή το βράδυ

Β΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Θεός και άνθρωπος στην Ορθόδοξη Παράδοση: μια σχέση ζωής

«Κύριε, Σώσόν με»

Εισαγωγικά

Η διδασκαλία της Ορθόδοξης Εκκλησίας για το νόημα και το σκοπό της ζωής του ανθρώπου θεμελιώνεται στην Αγία Γραφή. Μέσα από τις διηγήσεις της μαθαίνουμε ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού. Ποια σημασία, όμως, έχει για την Ορθόδοξη Εκκλησία αυτή η τόσο σημαντική αλήθεια; Στις σελίδες που ακολουθούν θα προσπαθήσουμε να ανακαλύψουμε την απάντηση!

Περιεχόμενα – Διδακτικές Ενότητες

4. Ο άνθρωπος: «Αυτός ο κόσμος ο μικρός ο μέγας» χωρίς Θεό;

5. Ο άνθρωπος ως κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση Θεού δημιουργία

6. Ο άνθρωπος ως δημιουργός

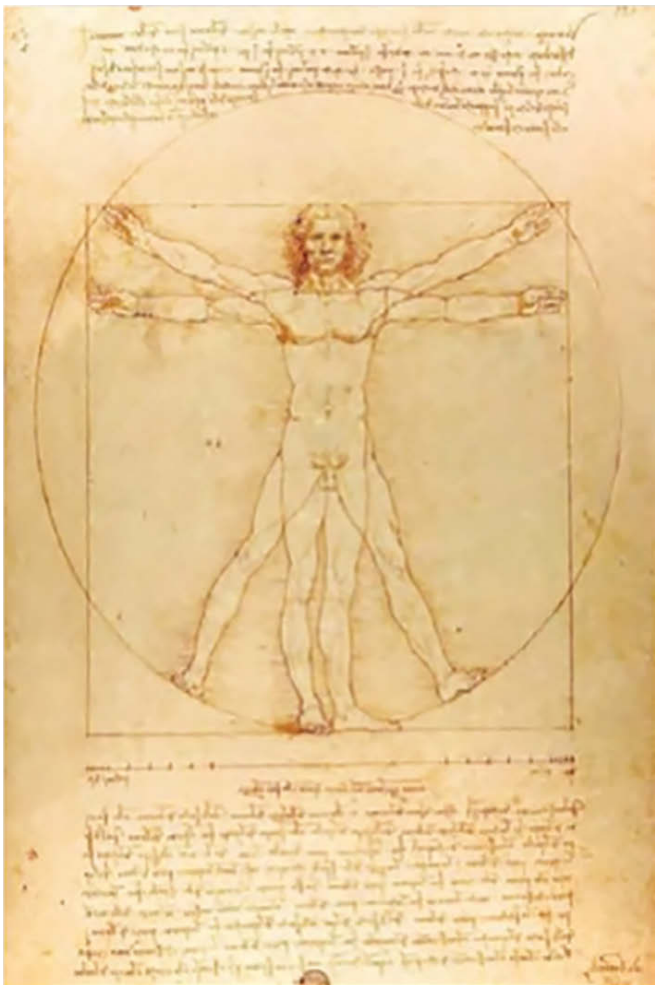
7. Από την εικόνα στην ομοίωση

4. «Αυτός ο κόσμος ο μικρός ο μέγας» χωρίς Θεό;

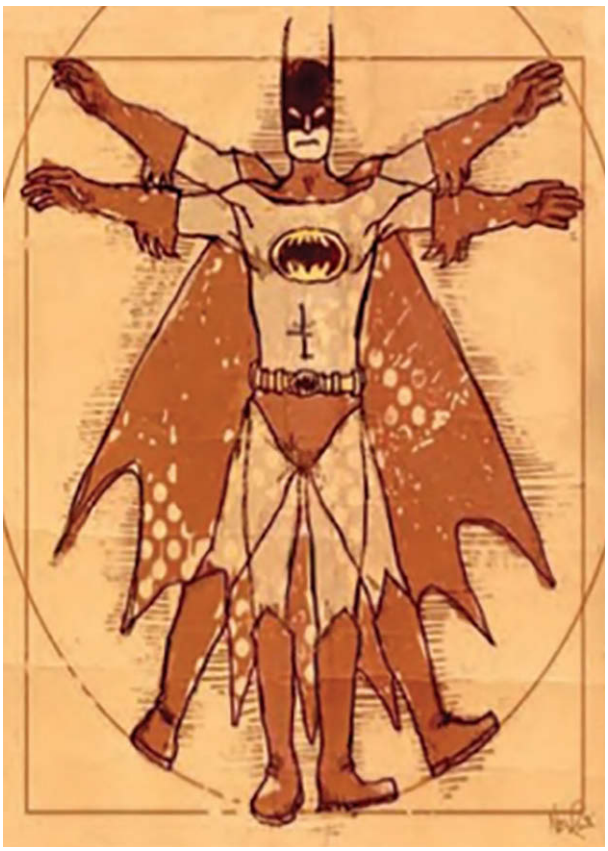
i. Η εικόνα του ανθρώπου: από τον Οδυσσέα μέχρι τους υπερήρωες των σύγχρονων κόμικς

Οι άνθρωποι του Ομήρου μάχονται με τα σπαθιά και τα λόγια. Είναι φυσικοί, απροσποίητοι, καυχησιάρηδες, άτρομοι, ριψοκίνδυνοι. Προβάλλονται στο φως του μύθου γεμάτοι ψυχική ευγένεια, εντιμότητα και καλοσύνη. Σέβονται τον νεκρό αντίπαλο, αισθάνονται τον πόνο του νικημένου, αλλά υποτάσσονται στη σκληρή ανάγκη του πολέμου. Όλη η πανουργία τους εξαντλείται σ' ένα ξύλινο άλογο. Ο αγέρωχος και ακατανίκητος πολεμιστής γίνεται η δόξα του τόπου του, ο αθάνατος μύθος. Γίνεται παραμύθι και

τραγούδι. Φτερώνει τις καρδιές, ταξιδεύει μέσα στα όνειρα των κοριτσιών, βαυκαλίζει τους πόθους των νέων. Στους δύσκολους καιρούς της σκλαβιάς, όταν ένας λαός υπομένει δεινό ζυγό, μεταμορφώνεται σε νανούρισμα, σε προσευχή, σε διδασκαλία.

Ο άνθρωπος του Βιτρούβιου
(Leonardo da Vinci)

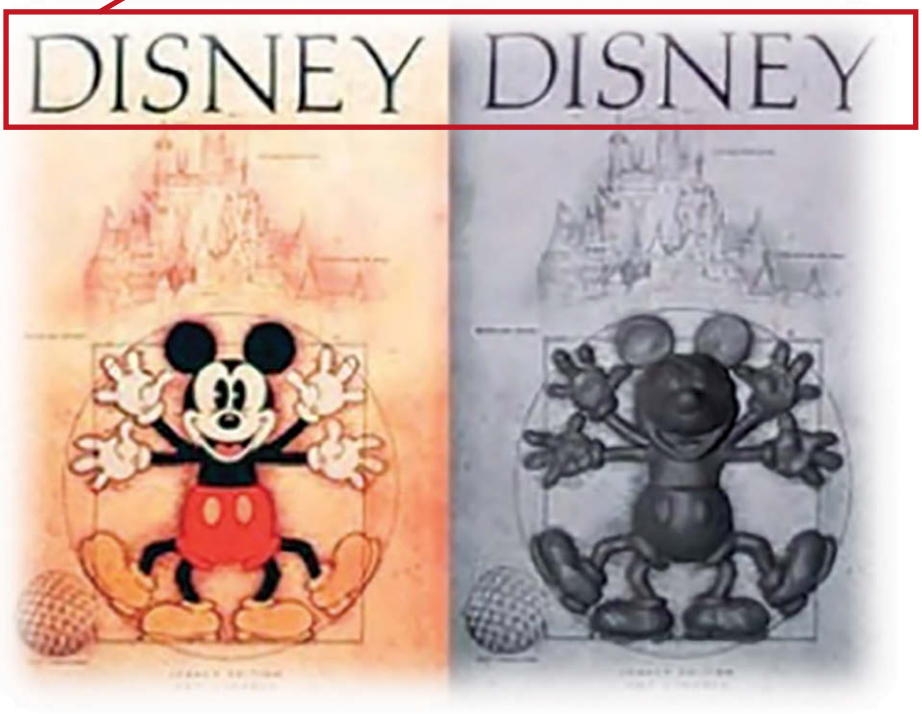

Ο Μπάτμαν του Βιτρούβιου

Ο πόλεμος άρχισε να χάνει ένα μέρος απ' την ομορφιά του από τότε που ο άνθρωπος μπόρεσε να αντικαταστήσει τα αγχέμαχα με τα εκηβόλα όπλα. Κι άρχισε να μεταμορφώνεται σε ολόσωμη φρίκη από τότε που εστοχάστηκε να συντρίψει το ηθικό του αντιπάλου του, χτυπώντας τον άμαχο πληθυσμό. Αυτό ήταν ήδη μια ατιμία. Οι ατιμίες ολοένα και πολλαπλασιάζονται

στους καιρούς μας. Οι ακήρυκτοι πόλεμοι, οι πόλεμοι της ενέδρας, οι αιφνιδιασμοί, σε εποχές φαινομενικής, έστω, ειρήνης, είναι έξω από τους κανόνες του αιματηρού παιχνιδιού που είναι ο πόλεμος. Τώρα έρχονται οι πύραυλοι: ένας τεχνικός, κρυμμένος κάπου αθέατος, ήσυχος, ψύχραιμος, δεν έχει παρά να πατήσει ένα κουμπί και να αφανίσει λαούς. Η φυσική ρώμη, η γενναιότητα, που θα μπορούσε, κατά την περίσταση, να γίνεται και γενναιοφροσύνη, δεν παίζει πια κανένα ρόλο. Η επική χειρονομία έχει πεθάνει. Έτσι είμαστε αναγκασμένοι να ομολογήσουμε πως οι άγριοι του παρθένου δάσους, οι απολίτιστοι, πολεμούν τιμιότερα από τους πολιτισμένους.

DISNEY DISNEY

The Vitruvian mouse

Τα παραμύθια μιλούν συχνά με θαυμασμό για τους αρχαίους εκείνους πολεμιστές της Αραβικής ερήμου. Ένας χαλίφης, που έχει σκοτώσει, απάνω στ' άλογο, με το δαμασκηνό σπαθί του, στρατιές, μπορούσε και να συγκινηθεί από το χαμόγελο ενός παιδιού, από τον θρήνο μιας μάνας, να χαρίσει τη ζωή σ' έναν έξυπνο άνθρωπο, γιατί του είπε ένα νόστιμο αστείο. Είχε

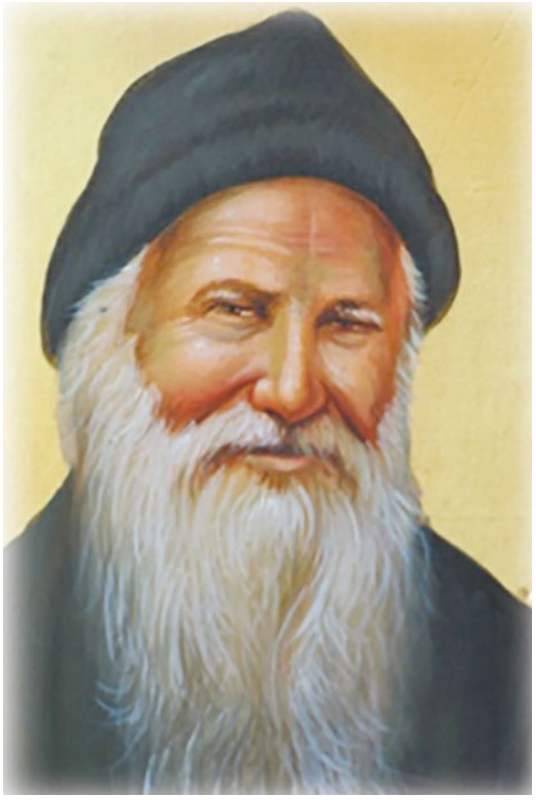
τις αδυναμίες του και τις ευαισθησίες του ο αιματοπότης χαλίφης. Ο πολιτισμένος δεν ξέρει τίποτε από τούτα. Είναι το συνειδητό έγκλημα, η οργανωμένη κακοήθεια. Κι αυτό νομίζω είναι το απογοητευτικότερο. Ζούμε σε μια εποχή μίσους και αγωνίας. Η Ιστορία μνημονεύει πολλές τέτοιες εποχές. Αλλά εκείνες δεν είχαν υποτάξει την επιστήμη. Οι περισσότερές τους μάλιστα ήταν κι ολωσδιόλου αγράμματες. Δηλαδή: εντιμότερες.

Ιωάννης Μ. Παναγιωτόπουλος, Το τέλος του ηρωισμού

ii. Η δύναμη και η αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου

Με την άνοδο του φασισμού ο πόθος εξουσίας και η πεποίθηση πως αποτελεί δικαίωμα έφτασαν σε νέα ύψη. Εκατομμύρια εντυπωσιάζονται από τις νίκες της εξουσίας και εκλαμβάνουν αυτό σαν ένδειξη δύναμης. Ασφαλώς η εξουσία πάνω σ' ένα λαό είναι έκφραση ανώτερης δύναμης από καθαρά υλική άποψη. Αν έχω τη δύναμη πάνω σ' ένα άλλο πρόσωπο να το σκοτώσω, τότε είμαι "ισχυρότερος" απ' αυτό. Όμως από ψυχολογική άποψη, ο πόθος της εξουσίας δεν πηγάζει από δύναμη αλλά από αδυναμία. Είναι η έκφραση της ανικανότητας του ατομικού εγώ να σταθεί μόνο του και να ζήσει. Είναι η απεγνωσμένη προσπάθεια για

την απόκτηση δευτερογενούς δύναμης, εκεί που λείπει η αυθεντική δύναμη.
Έριχ Φρομ, Ο φόβος μπροστά στην ελευθερία

Όσιος Πορφύριος
ο Καυσοκαλυβίτης

Ο Χριστός είναι η χαρά, το φως το αληθινό, η ευτυχία. Ο Χριστός είναι η ελπίδα μας. Η σχέση με τον Χριστό είναι αγάπη, είναι έρω-

τας, είναι ενθουσιασμός, είναι λαχτάρα του θείου. Ο Χριστός είναι το παν. Αυτός είναι η αγάπη μας. […] Η χαρά είναι ο ίδιος ο Χριστός. Είναι μία χαρά, που σε κάνει άλλο άνθρωπο. […] Αυτή είναι η θρησκεία μας. Εκεί πρέπει να πάμε. Ο Χριστός είναι ο Παράδεισος, παιδιά μου. Τι είναι Παράδεισος; Ο Χριστός είναι. Από δω αρχίζει ο Παράδεισος. Είναι ακριβώς το ίδιο· όσοι εδώ στη γη ζουν τον Χριστό, ζουν τον Παράδεισο. Έτσι είναι, που σας το λέγω. […] Όποιος αγαπάει τον Χριστό και τους άλλους, αυτός ζει τη ζωή.

Ζωή χωρίς τον Χριστό είναι θάνατος, είναι κόλαση, δεν είναι ζωή. Ο Χριστιανός πονάει για όλους, θέλει όλοι να σωθούν, όλοι να γευθούν τη Βασιλεία του Θεού. Αυτός

είναι ο χριστιανισμός. […] Όταν βρεις τον Χριστό, σου αρκεί, δεν θέλεις τίποτ' άλλο, ησυχάζεις. Γίνεσαι άλλος άνθρωπος. Ζεις παντού, όπου υπάρχει ο Χριστός. […] Είσαι ειρηνικός, χαρούμενος, γεμάτος. […] Η ψυχή του Χριστιανού πρέπει να είναι λεπτή, να είναι ευαίσθητη, να είναι αισθηματική, να πετάει, όλο να πετάει, να ζει μες στα όνειρα. […] Όποιος θέλει να γίνει Χριστιανός, πρέπει πρώτα να γίνει ποιητής. Αυτό είναι! Πρέπει να πονάεις. Ν' αγαπάεις και να πονάεις. Να πονάεις γι' αυτόν που αγαπάεις. Η αγάπη κάνει κόπο για τον αγαπημένο.

Γέροντος Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, Βίος και Λόγοι. **(Χανιά: Ιερά Μονή Χρυσοπηγής: ^{5}2004), σσ. 217-238**

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το παρακάτω ερώτημα: Ο άνθρωπος κάθε εποχής αναζητά πάντοτε έναν υπερήρωα; Στη συνέχεια κοινοποιήστε σ' όλην την τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.
2. Συζητήστε στην τάξη τα παρακάτω ερωτήματα: Τι είναι αυτό που ποθεί ο άνθρωπος σε κάθε εποχή; Τι προσδοκίες έχει;
3. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το ερώτημα: Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ηρώων ενός δημοφιλούς κόμικ; Στη συνέχεια κοινοποιήστε στην τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησης αυτής.
4. Συζητήστε στην τάξη το παρακάτω

ερώτημα: Υπάρχουν ορισμένα πράγματα, π.χ. από τον χώρο της τεχνολογίας, που δεν είναι όπως φαίνονται;

5. Συζητήστε στην τάξη το παρακάτω ερώτημα: Χρειάζεται ο άνθρωπος τον Θεό; Ναι ή όχι και γιατί;
6. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το ερώτημα: Διαβάζοντας το κείμενο του Οσίου Πορφυρίου του Καυσοκαλυβίτη (το οποίο παρατίθεται σ' αυτήν τη διδακτική ενότητα), τι προσφέρει, κατά τη γνώμη σας, ο Χριστός στον άνθρωπο; Στη συνέχεια κοινοποιήστε στην τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησης αυτής.
7. Παρατηρήστε προσεχτικά τις δύο παρακάτω εικόνες. Στη συνέχεια, απαντήστε στα ακόλουθα

ερωτήματα:

α. Τι ακριβώς βλέπετε;

β. Ποιες σκέψεις, ποιοι προβληματισμοί και ποια ερωτήματα σας δημιουργούνται πα ρατηρώντας τις εικόνες αυτές;

Ἡ Πατρική Ἀγκαλιά

5. Ο άνθρωπος ως κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση Θεού δημιουργία

i. Ο άνθρωπος ως δημιούργημα του Θεού: «καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ», Γεν 1. 26-28

Μετά είπε ο Θεός: «Ας φτιάξουμε τον άνθρωπο σύμφωνα με την εικόνα τη δική μας και την ομοίωση, κι ας εξουσιάζει στης θάλασσας τα ψάρια, στου ουρανού τα πτηνά, στα ζώα και γενικά σ' όλη τη γη και στα ερπετά που σέρνονται πάνω σ' αυτήν». Δημιούργησε, λοιπόν, ο Θεός τον άνθρωπο σύμφωνα με τη δική του την εικόνα, «κατ' εικόνα Θεού» τον δημιούργησε, τους δημιούργησε άντρα και γυναίκα. Τους ευλόγησε και τους είπε: «Να κάνετε πολλά παιδιά, ώστε να πολλαπλα-

σιαστείτε, να γεμίσετε τη γη και να κυριαρχήσετε σ' αυτήν. Να εξουσιάσετε στης θάλασσας τα ψάρια, στου ουρανού τα πτηνά και σε κάθε ζώο που κινείται πάνω στη γη».

«από το χώμα της γης», Γεν. 2,7

Τότε ο Κύριος ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο από το χώμα της γης και φύσηξε μέσα στα ρουθούνια του πνοή ζωής. Έτσι έγινε ο άνθρωπος ζωντανό ον.

ii. «ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς», Γεν 1, 27)

Η Δημιουργία της Εύας, Bible of Souvigny, 12ος αιώνας

Ο Κύριος ο Θεός είπε: «Δεν είναι καλό να είναι ο άνθρωπος μόνος. Θα του φτιάξω έναν σύντροφο όμοιο μ' αυτόν». Τότε ο Κύριος ο Θεός τον έριξε σε βαθύ ύπνο κι αποκοιμήθηκε· πήρε μία από τις πλευρές του και τη θέση της τη συμπλήρωσε με σάρκα. Μετά, από την πλευρά που πήρε από τον Αδάμ, σχημάτισε μια γυναίκα και την οδήγησε σ' αυτόν. Τότε ο Αδάμ είπε: «Αυτό επιτέλους είναι κόκαλο από τα κόκαλά μου και σάρκα από τη σάρκα μου. Γυναίκα αυτή θα λέγεται, γιατί απ' τον άντρα προήλθε».

→ Στα εβραϊκά το όνομα «Αδάμ» σημαίνει χοϊκός, ενώ «Εύα» σημαίνει ζωή.

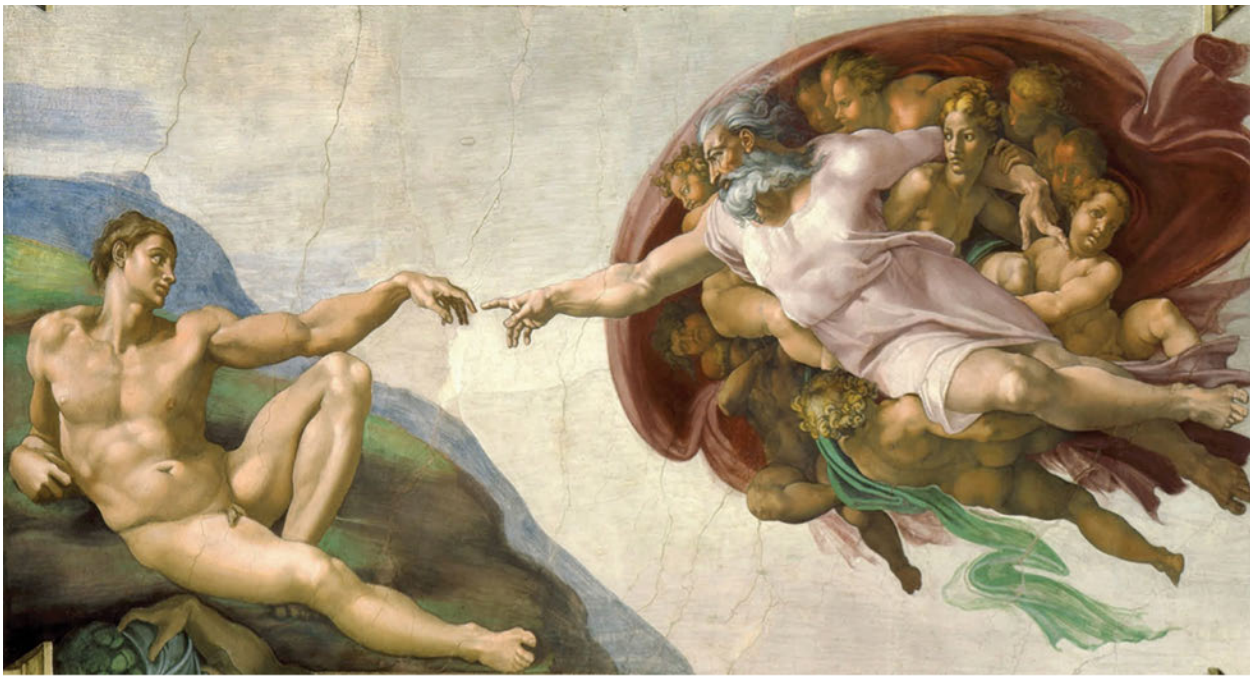
Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή (Elena Cherkasova)

Η ισοτιμία της γυναίκας με τον άνδρα

Διότι είμαστε, έλεγε η αγία Ιουλίττα, από το ίδιο φύραμα με τους άνδρες. Έχουμε πλαστεί όπως και αυτοί, σύμφωνα προς την εικόνα του Θεού. Από τον Κτίστη η γυναί-

κα έγινε έτσι, ώστε εξίσου με τον άνδρα να δέχεται την αρετή. Και πράγματι, δεν είμαστε σε όλα συγγενείς με τους άνδρες; Διότι για την κατασκευή της γυναίκας δεν ελήφθη μόνον η σάρκα, αλλά και «οστούν εκ των οστέων». Επομένως, η σταθερότητα, η δύναμη και η υπομονή δόθηκαν και σε μας από τον Δεσπότη εξίσου με τους άνδρες.

Μεγάλου Βασιλείου, Εις την μάρτυρα Ιουλίτταν και περί ευχαριστίας

Η δημιουργία του Αδάμ (Μιχαήλ Άγγελος) Cappella Sistina, Βατικανό

iii. Ο άνθρωπος υπάρχει μόνο όταν αγαπάει και αγαπιέται! (Γαλ 5, 13-15)

Ελευθερία και αγάπη, Γαλ. 5,13-15

Ο Θεός, λοιπόν, αδελφοί μου, σας κάλεσε για να ζήσετε ελεύθεροι. Μόνο να μη γίνει η ελευθερία αφορμή για αμαρτωλή διαγωγή, αλλά με

αγάπη να υπηρετείτε ο ένας τον άλλο. Άλλωστε, όλος ο νόμος συνοψίζεται σε μία φράση, στο να αγαπήσεις τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου. Αν όμως δαγκώνετε και τρώτε ο ένας τον άλλον, προσέξτε μήπως αλληλοεξοντωθείτε.

Ο ύμνος της αγάπης, Κορ Α 13, 4-8

Πρωτότυπο κείμενο

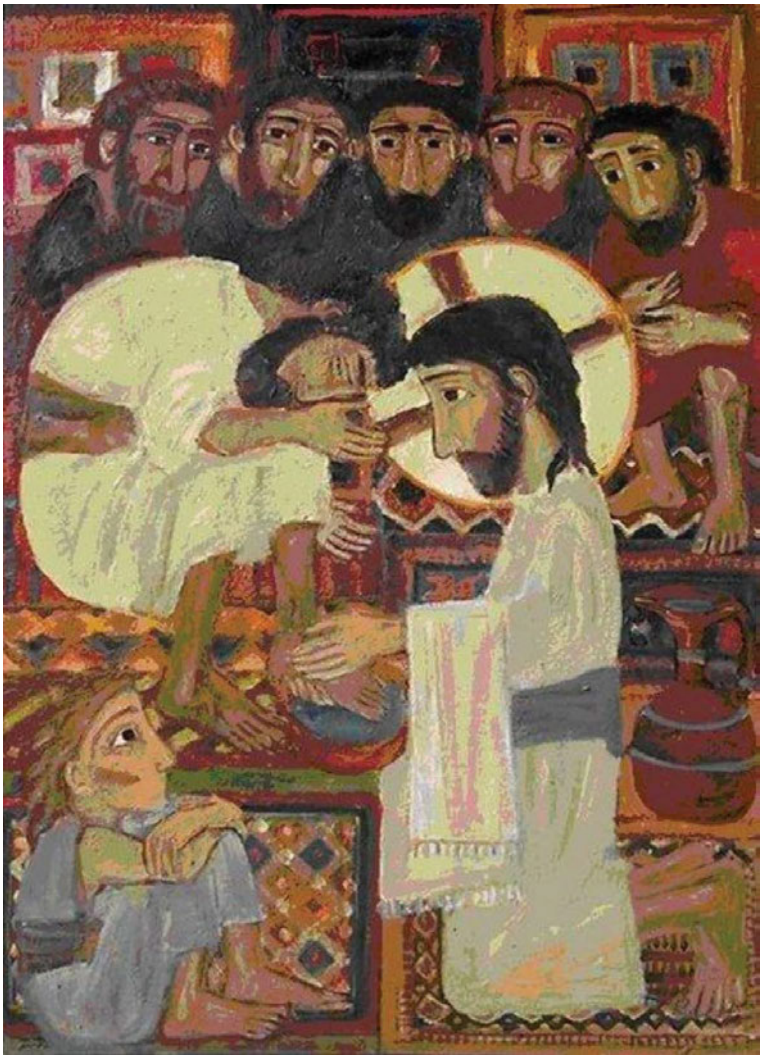
Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.

Μετάφραση στη δημοτική

Εκείνος που αγαπάει έχει μακροθυμία, έχει και καλοσύνη· εκείνος που αγαπάει δε ζηλοφθονεί· εκείνος που αγαπάει δεν κομπάζει ούτε περηφανεύεται· είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής ούτε ευερέθιστος· ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει. Δε χαίρεται για το στραβό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. Εκείνος που αγαπάει, όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει. Ποτέ η αγάπη δε θα πάψει να υπάρχει.

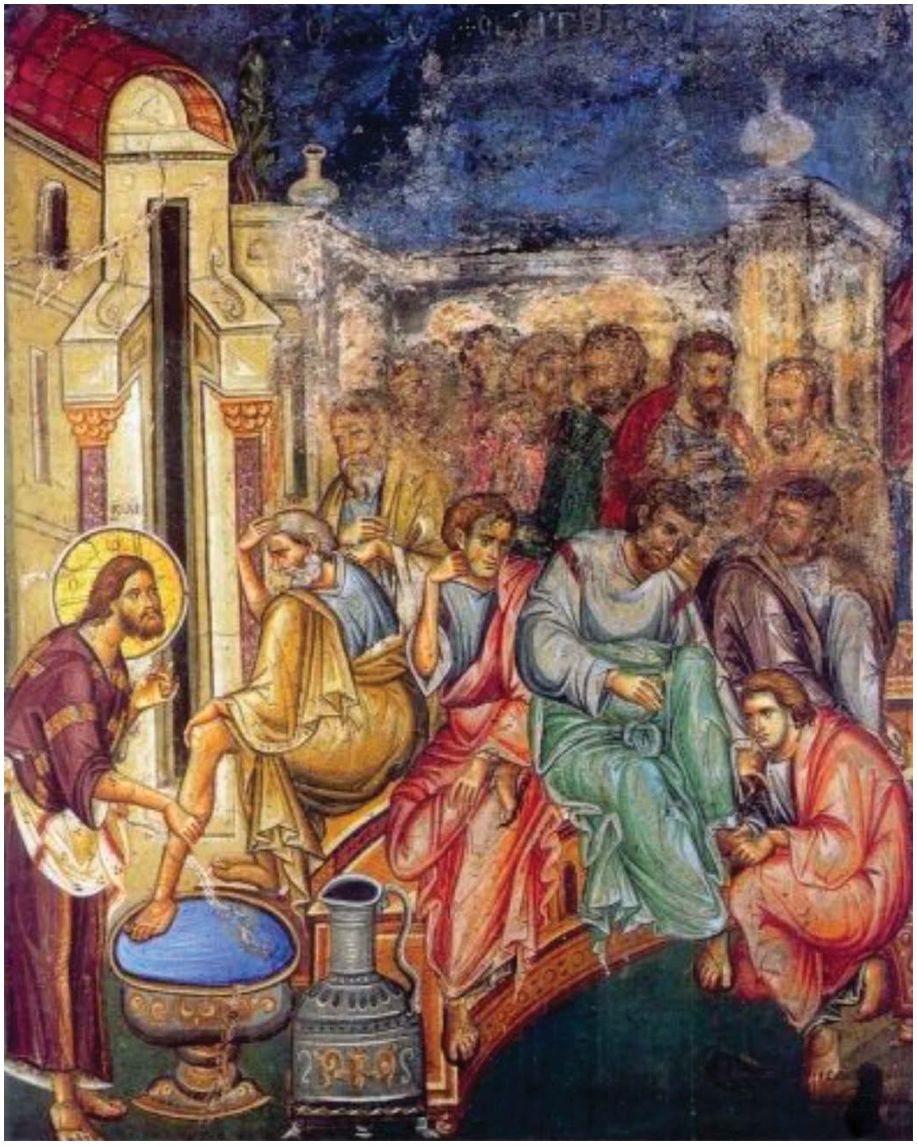
iv. Ο άνθρωπος ως διάκονος του πλησίον

Η ανατρεπτική δύναμη της διακονίας, Μκ 9, 35

Ο Νιπτήρας (Elena Cherkasova)

Κάθισε τότε ο Ιησούς, φώναξε τους δώδεκα και τους λέει: «Όποιος θέλει να είναι ο πρώτος, θα πρέπει να γίνει ο τελευταίος απ' όλους κι ο υπηρέτης όλων».

Ο Χριστός πλένει τα πόδια των μαθητών Του

Ιδιόμελο απόστιχο των Αἰνων του Ὄρθρου της Μεγάλης Δευτέρας

Πρωτότυπο κείμενο

Κύριε, τὰ τελεώτατα φρονεῖν, τοὺς οἰκείους παιδεύων Μαθητάς, μὴ ὁμοιοῦσθαι τοῖς ἔθνεσιν ἔλεγες εἰς τὸ κατάρχειν τῶν ἐλαχιστοτέρων· οὐχ οὕτω γὰρ ἔσται ὑμῖν τοῖς ἐμοῖς Μαθηταῖς, ὅτι πτωχὸς θέλων ὑπάρχω, ὁ πρῶτος οὖν ὑμῶν, ἔστω πάντων διάκονος, ὁ δὲ ἄρχων ὡς ὁ ἀρχόμενος, ὁ προκριθεὶς δὲ ὡς ὁ ἔσχατος· καὶ γάρ ἐλήλυθα αὐτὸς τῷ πτωχεύσαντι Ἀδὰμ διακονῆσαι, καὶ λύτρον δοῦναι ἀντὶ πολλῶν τὴν ψυχὴν τῶν βοώντων μοι· Δόξα σοι.

Μετάφραση στη δημοτική

Κύριε, μαθαίνοντας τους μαθητές σου να σκέφτονται σωστά, τους έλεγες να μην εξομοιώνονται με τους εθνικούς στην καταδυνάστευση των πιο αδύναμων. «Δε θα συμβαίνει αυτό σ' εσάς, τους μαθητές μου, καθώς κι εγώ [ο δάσκαλός σας] έγινα φτωχός με τη θέλησή μου. Ο πρώτος ανάμεσά σας να είναι υπηρέτης όλων· ο αρχηγός [να είναι] σαν τον υπήκοο και ο διακεκριμένος σαν τον τελευταίο. Γιατί κι εγώ ο ίδιος έχω έρθει για να υπηρετήσω τον Αδάμ, που τα 'χασε όλα [τον χρεωκοπημένο], και να δώσω τη ζωή μου ως λύτρα για όλους αυτούς που μου φωνάζουν, δόξα Σοι».

Το πρόσωπο του Θεού

Εἶδες τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες Κύριον τὸν Θεόν σου.
Αββάς Δωρόθεος, Επιστολαί διάφοροι

Καταυλισμός προσφύγων, Τανζανία, Σεμπαστιάο Σαλγάδο, 1994

Όμως, δεν ήταν έτσι εξαρχής...

Ήρθαν έτσι τα πράγματα, ώστε γύρω μας να αφθονούν οι γυμνοί και οι άστεγοι. Είναι πάμπολλοι οι πρόσφυγες που χτυπούν τις πόρτες μας. Πάμπολλοι είναι και οι ξένοι και οι μετανάστες. Όπου κι αν κοιτάξεις, θα δεις χέρια απλωμένα σε ζητιανιά. Για σπίτι έχουν το ύπαιθρο. Κατάλυμα βρίσκουν στις στοές, στις παρόδους και στα ερημικότερα σημεία της αγοράς. Φωλιάζουν σε τρύπες όπως οι νυχτοκόρακες και οι κουκουβάγιες.

Τα ρούχα τους είναι διάτρητα κουρέλια. Για χωράφι έχουν τη διάθεση όσων δίνουν ελεημοσύνη. Για τροφή ό,τι τύχει. Πίνουν νερό από τις κρήνες όπως τα ζώα και για ποτήρια έχουν τις χούφτες τους. Για αποθήκη έχουν την κοιλιά τους,

όσο μπορεί αυτή να συγκρατήσει ό,τι μπαίνει μέσα. Τραπέζι τους είναι τα γόνατά τους διπλωμένα. Κρεβάτι, το έδαφος. Λουτρό, κάποιος ποταμός ή λίμνη, όπως τα έχει προσφέρει ακατέργαστα και κοινά σε όλους ο Θεός. Η ζωή τους είναι πλέον γεμάτη μετακινήσεις και αγριάδα, όμως δεν ήταν έτσι εξαρχής. Ας όψονται η συμφορά και η ανάγκη.

Γρηγόριος Νύσσης, Περί φιλοπτωχείας και ευποιΐας

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Αναζητήστε στο διαδίκτυο πληροφορίες για την Elisabeth Behr-Sigel. Τι σας κάνει εντύπωση, καθώς μελετήσατε τη βιογραφία της;
2. Παρατηρήστε τη «Δημιουργία του Αδάμ», έργο που φιλοτέχνησε ο Μιχαήλ Άγγελος και το οποίο βρίσκεται στην Cappella Sistina στο Βατικανό. Στη συνέχεια απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα: α. Τι ακριβώς βλέπετε; β. Ποιες σκέψεις, ποιοι προβληματισμοί και ποια ερωτήματα σας δημιουργούνται παρατηρώντας την εικόνα αυτή;
3. Συζητήστε στην τάξη το παρακάτω ερώτημα:

- Τι σημαίνει για μας το γεγονός πως όλοι οι άνθρωποι είναι δημιουργίες κατ' εικόνα του Θεού. Στη συνέχεια, χωριστείτε σε ομάδες. Σε κάθε ομάδα δημιουργήστε ένα κολάζ με πορτρέτα ανθρώπων κάθε ηλικίας, φυλής και φύλου. Κατόπιν, αποτυπώστε τις ιδέες, τις σκέψεις και τους προβληματισμούς σας πάνω στο κολάζ.

4. Σε συνεργασία με τον ή τη φιλόλογο διερευνήστε το παρακάτω θέμα: Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα και στον ιουδαϊκό κόσμο στα χρόνια πριν από τον Χριστό.

6. Ο άνθρωπος ως δημιουργός

i. Ο άνθρωπος στην κτίση: Βασιλιάς, οικονόμος ή ιερέας;

Ο άνθρωπος δίνει τα ονόματα, Γεν. 2. 15,19-20

Η ονοματοδοσία των ζώων από τον Αδάμ, Ιερά Μονή Αναπαυσά, Μετέωρα, 16ος αιώνας

Πήρε, λοιπόν, ο Κύριος ο Θεός τον άνθρωπο και τον έβαλε μέσα στον κήπο της Εδέμ για να τον καλλιεργεί και να τον προσέχει. Ο Κύριος έπλασε από το έδαφος όλα τα

ζώα του αγρού και τα πτηνά του ουρανού και τα έφερε μπροστά στον άνθρωπο, για να δει πώς θα τα ονομάσει. Και ό,τι όνομα έδινε ο άνθρωπος σε κάθε ζωντανή ύπαρξη, αυτό ήταν και το όνομά της.

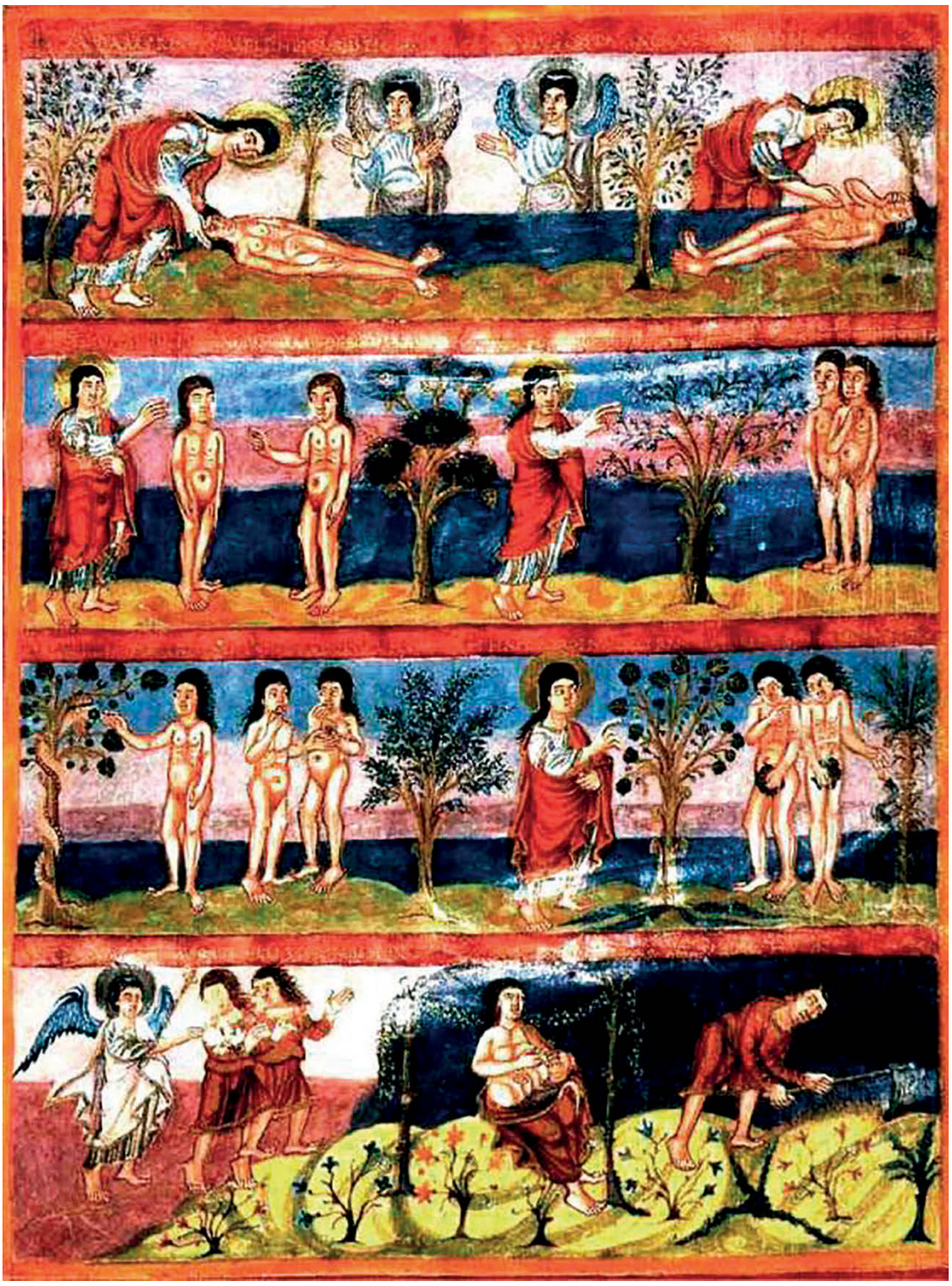
Οι οδύνες μετά την παρακοή, Γεν 3. 16-20

Και στη γυναίκα είπε ο Θεός: «Θ' αυξήσω κατά πολύ τη θλίψη και τους πόνους της κυοφορίας σου, και με πόνους θα γεννάς τα παιδιά σου. Η επιθυμία σου θα στρέφεται προς τον άντρα σου, αλλά αυτός θα σε εξουσιάζει». Μετά είπε στον Αδάμ: «Επειδή άκουσες τη γυναίκα σου κι έφαγες από το δέντρο, απ' το οποίο σε είχα διατάξει να μη φας, καταραμένη θα είναι η γη εξαιτίας σου. Με μόχθο θα την καλλιεργείς σ' όλη σου τη ζωή. Αγκάθια

και τριβόλια θα σου βλασταίνει και θα τρως το χορτάρι του αγρού. Με τον ιδρώτα του προσώπου σου θα τρως το ψωμί σου, ώσπου να ξαναγυρίσεις στη γη από την οποία προήλθες, γιατί χώμα είσαι, και στο χώμα θα επιστρέψεις». Ο Αδάμ ονόμασε τότε τη γυναίκα του «Εύα», γιατί αυτή έγινε μητέρα όλης της ανθρωπότητας.

Οι ωδίνες της κτίσης, Ρωμ 8, 22

Ξέρουμε καλά ότι ώς τώρα όλη η κτίση στενάζει και κραυγάζει από πόνο σαν την ετοιμόγεννη γυναίκα.

Η ιστορία του Αδάμ και της Εύας
Grandval Bible, fol. 5b References: Backhouse: The Illuminated Page, No. 6 (9ος αι.)

Ευχές από τη Θεία Λειτουργία του Ιωάννου Χρυσοστόμου

Πρωτότυπο κείμενο

Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Μετάφραση στη δημοτική

Για καθαρό αέρα, ευφορία στους καρπούς της γης και καιρούς ειρηνικούς, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

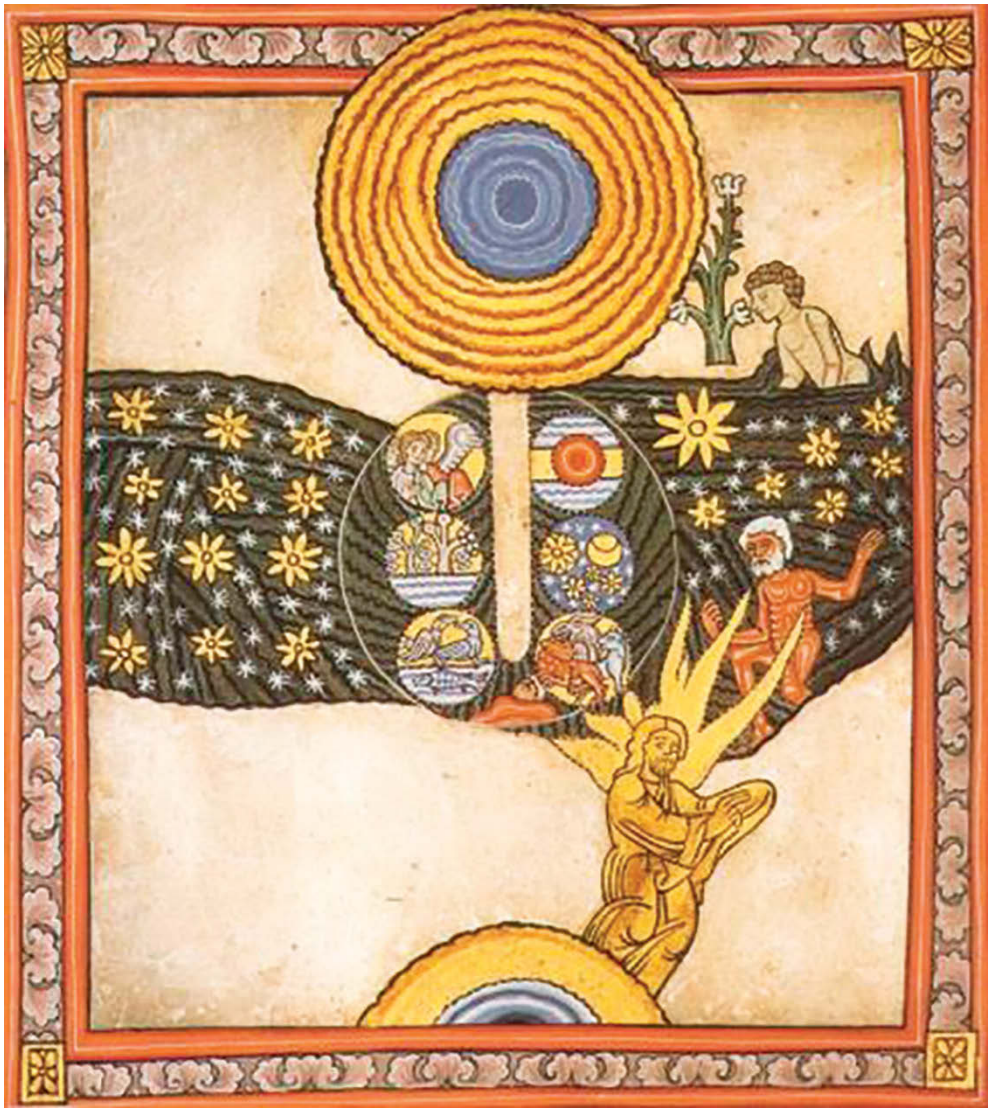
Γι' αυτούς που ταξιδεύουν στη θάλασσα και στη στεριά, για τους αρρώστους, γι' αυτούς που υποφέρουν, για τους αιχμαλώτους και για τη σωτηρία τους ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Η ελεήμων καρδία

Τι είναι καρδία ελεήμων; Είναι η καρδιά που φλέγεται από αγάπη για όλη την κτίση: για τους ανθρώπους, τα πουλιά, τα ζώα, τους δαίμονες και κάθε κτίσμα.

Και καθώς ο άνθρωπος τα φέρνει στη μνήμη του, τα μάτια του τρέχουν δάκρυα. Από την πολλή και σφοδρή συμπόνια, σφίγγεται η καρδιά του και δεν μπορεί να υποφέρει ή να ακούσει ή να δει κάποια βλάβη ή κάτι, έστω και λίγο λυπηρό, να γίνεται στην κτίση. Γι' αυτό και προσεύχεται συνέχεια με δάκρυα για τα άλογα ζώα, τους εχθρούς της αλήθειας και γι' αυτούς που τον βλάπτουν, ζητώντας από τον Θεό να τους φυλάει και να τους συγχωρήσει.

Ισαάκ ο Σύρος, Τα ευρεθέντα Ασκητικά

Ο λυτρωτής (Hildegard von Bingen, Scivias 2.1,12ος αιώνας)

Ο άνθρωπος ως ιερέας της Δημιουργίας

Ως ένα βασικό στοιχείο της χριστιανικής μας ανθρωπολογίας κατά τη διάρκεια του εικοστού πρώτου αιώνα, χρειάζεται να επανενεργοποιήσουμε την πατερική ιδέα του ανθρώπινου προσώπου ως μεσίτη μεταξύ ουρανού και γης, ως κοσμικό λειτουργό, ως ιερέα της δημιουργίας. Αγκαλιάζοντας όλη την ποικιλία της δημιουργίας, κάθε ανθρώπινη ύπαρξη είναι ένας δεύτερος κόσμος, ένα μεγάλο σύμπαν μέσα σε ένα μικρό, «οἷόν τινα κόσμον δεύτερον, ἐν μεγάλῳ μικρόν».

Επίσκοπος Διοκλείας Κάλλιστος Ware, Η Ορθόδοξη Θεολογία στον 21ο αιώνα

ii. Ο άνθρωπος ως δοξολογική ύπαρξη

Ψαλμός 135, 1-9

Πρωτότυπο κείμενο

Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου, αἰνεῖτε, δοῦλοι, Κύριον, οἱ ἑστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν. αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθὸς Κύριος· ψάλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ὅτι καλόν· ὅτι τὸν Ἰακὼβ ἐξελέξατο ἑαυτῷ ὁ Κύριος, Ἰσραὴλ εἰς περιουσιασμὸν ἑαυτῷ. ὅτι ἐγὼ ἔγνωκα ὅτι μέγας ὁ Κύριος, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν παρὰπάντας τοὺς θεούς. πάντα, ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀ βύσσοις· ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς, ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησεν· ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ.

Μετάφραση στη δημοτική

Αινείτε τον Κύριο! Αινείτε του Κυρί-
ου την ύπαρξη· αινείτε τον οι αφο-
σιωμένοι του! Εσείς που υπηρετείτε
στο ναό του, στης κατοικίας του Θε-
ού μας τις αυλές. Αινείτε τον Κύριο,
γιατί είναι καλός· την ύπαρξή του
υμνολογήστε, γιατί είναι αγαπητή.
Αυτός για δικό του διάλεξε τον Ια-
κώβ, τον Ισραήλ για να του ανήκει.
Το ξέρω πως μεγάλος είναι ο Κύ-
ριός μας, ανώτερος απ' όλους τους
θεούς. Όλα όσα θέλησε ο Κύριος τα
έκανε, στα ουράνια και στη γη, στις
θάλασσες και σ' όλους τους βυθούς.
Αυτός από της γης τις άκρες σύν-
νεφα ανεβάζει, ρίχνει αστραπές και
προκαλεί βροχή· αυτός, που βγάζει
ανέμους απ' τ' αμπάρια του.

Ψλ 136, 1-9 και 23-26

Πρωτότυπο κείμενο

Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ τῶν θεῶν· ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ τῶν κυρίων· τῷ ποιήσαντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ· τῷ ποιήσαντι τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει· τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων· τῷ ποιήσαντι φῶτα μεγάλα μόνῳ· τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας· τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· [...] ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ Κύριος, καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν· ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί. ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Μετάφραση στη δημοτική

Τον Κύριο δοξολογήστε, γιατί είναι καλός, κι αιώνια διαρκεί η αγάπη του! Δοξολογήστε τον Θεό των θεών! Δοξολογήστε τον Κύριο των κυρίων! Είναι ο μόνος που έκανε μεγάλα θαύματα. Έκανε με σοφία τους ουρανούς. Απάνω στα νερά τη γη τη στέριωσε. Έκανε τους μεγάλους φωτοδότες: τον ήλιο να κυριαρχεί τη μέρα, το φεγγάρι και τ' άστρα τη νύχτα να κυριαρχούν. Αιώνια διαρκεί η αγάπη του! [...] Μες στην ταπείνωσή μας μας θυμήθηκε και μας λευτέρωσε από τους εχθρούς μας. Αυτός σε κάθε ύπαρξη δίνει τροφή. Δοξολογήστε τον Θεό των ουρανών! Αιώνια διαρκεί η αγάπη Του!

iii. Η παραβολή των ταλάντων (Μτ 25, 14-30)

Η βασιλεία του Θεού μοιάζει μ' έναν άνθρωπο ο οποίος, φεύγοντας για ταξίδι, κάλεσε τους δούλους του και τους εμπιστεύτηκε τα υπάρχοντά του. Σ' άλλον έδωσε πέντε τάλαντα, σ' άλλον δύο, σ' άλλον ένα, στον καθένα ανάλογα με την ικανότητά του, κι έφυγε αμέσως για το ταξίδι. Αυτός που έλαβε τα πέντε τάλαντα πήγε, τα εκμεταλλεύτηκε και κέρδισε άλλα πέντε. Κι εκείνος που έλαβε τα δύο τάλαντα κέρδισε επίσης άλλα δύο. Εκείνος όμως που έλαβε το ένα τάλαντο πήγε κι έσκαψε στη γη και έκρυψε τα χρήματα του κυρίου του.

Ύστερα από ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, γύρισε ο κύριος εκείνων των δούλων και έκανε λογαριασμό μαζί τους. Παρουσιάστηκε τότε

εκείνος που είχε λάβει τα πέντε τάλαντα και του έφερε άλλα πέντε λέγοντας: «Κύριε, μου εμπιστεύτηκες πέντε τάλαντα· κοίτα, κέρδισα με αυτά άλλα πέντε». Του είπε ο κύριός του: «Εύγε, καλέ και έμπιστε δούλε! Αποδείχτηκες αξιόπιστος σε μικρές υποθέσεις, γι' αυτό θα σου εμπιστευτώ μεγαλύτερες. Έλα να γιορτάσεις μαζί μου». Παρουσιάστηκε κι ο άλλος με τα δύο τάλαντα και είπε: «Κύριε, μου εμπιστεύτηκες δύο τάλαντα· κοίτα, κέρδισα άλλα δύο. Του είπε ο κύριος του: «εύγε, καλέ και έμπιστε δούλε! Αποδείχτηκες αξιόπιστος σε μικρές υποθέσεις, γι' αυτό θα σου εμπιστευτώ μεγαλύτερες. Έλα να γιορτάσεις μαζί μου». Παρουσιάστηκε κι εκείνος που είχε λάβει το ένα τάλαντο και είπε:

«Κύριε, ήξερα πως είσαι σκληρός άνθρωπος. Θερίζεις εκεί όπου δεν

έσπειρες και συνάζεις καρπούς εκεί που δε φύτεψες. Γι' αυτό φοβήθηκα και πήγα και έκρυψα το τάλαντό σου στη γη. Να τα λεφτά σου. Και του αποκρίθηκε ο κύριός του: «Δούλε κακέ και οκνηρέ, ήξερες πως θερίζω όπου δεν έσπειρα, και συνάζω καρπούς απ' όπου δε φύτεψα! Τότε έπρεπε να βάλεις τα χρήματά μου στην τράπεζα κι εγώ, όταν θα γυρνούσα πίσω, θα τα έπαιρνα με τόκο. Πάρτε του, λοιπόν, το τάλαντο και δώστε το σ' αυτόν που είχε τα δέκα τάλαντα. Γιατί σε καθέναν που έχει, θα του δοθεί με το παραπάνω και θα 'χει περίσσευμα· ενώ απ' όποιον δεν έχει, θα του πάρουν και τα λίγα που έχει».

Δοξαστικό των Αποστίχων του Ὄρθρου της Μεγάλης Τρίτης

Ἰδού σοι τὸ τάλαντον, ὁ Δεσπότης ἐμπιστεύει, ψυχή μου, φόβῳ δέξαι τὸ χάρισμα, δάνεισαι τῷ δεδωκότι, δι-άδος πτωχοῖς, καὶ κτῆσαι φίλον τὸν Κύριον, ἵνα στῇς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐν δόξῃ, καὶ ἀκούσῃς μα-καρίας φωνῆς. Εἴσελθε, δοῦλε, εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. Αὐτῆς ἀξίωσόν με, Σωτήρ, τὸν πλανηθέντα, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Αναζητήστε στο διαδίκτυο το βίντεο με θέμα «Το ραγισμένο δοχείο». Στη συνέχεια συζητήστε μέσα στην τάξη τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τους προβληματισμούς σας.
2. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το ερώτημα: Πώς δημιουργεί ο Θεός τον άνθρωπο. Στη συνέχεια γράψτε τα συμπεράσματά σας σ' ένα χαρτί και κοινοποιήστε τα στην τάξη.
3. Διαβάστε τους Ψαλμούς 135 και 136. Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σάς γεννιούνται, διαβάζοντας τους Ψαλμούς αυτούς;

7. Από την εικόνα στην ομοίωση

i. Άγιος Λουκάς ο ιατρός

Ο Άγιος Λουκάς γεννήθηκε το 1877 στο Κερτς της Κριμαίας. Παντρεύτηκε και απέκτησε τέσσερα παιδιά, έχασε όμως τη σύζυγό του από φυματίωση και δεν ξαναπαντρεύτηκε. Σε όλη του τη ζωή ήταν από λίγο έως εξαιρετικά φτωχός,

καθώς είτε ο μισθός του ήταν μικρός είτε βρισκόταν στη φυλακή είτε, όταν του πρόσφεραν χρήματα για κάποια θεραπεία, υποδείκνυε άλλα πρόσωπα και ζητούσε τα χρήματα να δοθούν απευθείας σε αυτά. Ο άγιος Λουκάς ως ιατρός δημοσίευσε σαράντα επιστημονικά έργα. Το 1920 εξελέγη καθηγητής της ανατομίας και χειρουργικής στο Πανεπιστήμιο της Τασκένδης και με τη δική του μέθοδο τοπικής αναισθησίας έκανε εγχειρήσεις με μεγάλη επιτυχία. Στο επαρχιακό νοσοκομείο του χωριού Ρομάνοφκα, όπου εργαζόταν, οι γιατροί δέχονταν 25-30 ασθενείς την ώρα, οι χώροι ήταν μικροί και αποπνικτικοί, ώστε πολλοί λιποθυμούσαν, και στο ίδιο δωμάτιο τρεις γιατροί δέχονταν ταυτόχρονα τρεις διαφορετικούς ασθενείς. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, ο Βαλεντίν (όπως ήταν το κατά κόσμον όνομά

του) εργαζόταν εντατικά στα εξωτερικά ιατρεία και περιόδευε στα χωριά, αναλαμβάνοντας και το χειρουργικό τμήμα. Μέσα σ' ένα χρόνο έκανε 300 χειρουργικές επεμβάσεις.

Ο άγιος Λουκάς ήταν πάντοτε πιστός Χριστιανός. Στο χειρουργείο είχε πάντα την εικόνα της Παναγίας, μπροστά στην οποία προσευχόταν για λίγα λεπτά πριν από κάθε επέμβαση. Το 1921 χειροτονήθηκε ιερέας και αργότερα επίσκοπος Τασκένδης. Από τότε συνδύαζε ποιμαντικά και ιερατικά καθήκοντα. Παρέμεινε αρχίατρος του Γενικού Νοσοκομείου Τασκένδης, χειρουργούσε καθημερινά και παρέδιδε μαθήματα στην Ιατρική Σχολή, πάντα με το ράσο και το σταυρό του. Από το 1922 και μέχρι την τελευταία του πνοή, γνώρισε συλλήψεις, βασανιστήρια και εξορίες από το καθεστώς της

Σοβιετικής Ένωσης. Φυλακίστηκε και εξορίστηκε συνολικά έντεκα χρόνια. Το 1947 τού απαγορεύθηκε να μιλά στους φοιτητές, σταμάτησαν να τον καλούν στα ιατρικά συμβούλια και τον απέλυσαν από ιατρικό σύμβουλο. Καθώς όμως εκείνος ενδιαφερόταν για τον ανθρώπινο πόνο, έβγαλε ανακοίνωση ότι «δέχεται καθημερινά, εκτός Κυριακών και εορτών, κάθε άνθρωπο που θέλει τη βοήθειά του», με αποτέλεσμα να καταφθάνουν στο διαμέρισμά του καθημερινά αμέτρητοι άνθρωποι απ' όλη την Κριμαία. Οι ταλαιπωρίες ουσιαστικά κατέστρεψαν την υγεία του και τα τελευταία εννέα χρόνια της ζωής του ήταν τυφλός. Ο αρχιεπίσκοπος Λουκάς φέρεται από τους πιστούς να εμφάνισε πολλά πνευματικά χαρίσματα όσο ακόμα ζούσε. Κοιμήθηκε

στις 11 Ιουνίου του 1961. Οι αρχές απαγόρευσαν την εκφορά του νεκρού από τους κεντρικούς δρόμους της πόλης, πράγμα που προκάλεσε τη λαϊκή αγανάκτηση ακόμα και των αλλόδοξων. Τελικά οι αρχές αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, η εκφορά έγινε στην κεντρική λεωφόρο της Συμφερούπολης και διήρκεσε τρεισήμισι ώρες. Τη νεκρική πομπή ακολούθησε πλήθος κόσμου, η κυκλοφορία σταμάτησε, ενώ τα μπαλκόνια, οι ταράτσες και τα δέντρα ακόμα, ήταν γεμάτα ανθρώπους. Τον Νοέμβριο του 1995 ανακηρύχτηκε άγιος με απόφαση της Ουκρανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και η μνήμη του εορτάζεται στις 11 Ιουνίου.

Πηγή: https://el.orthodoxwiki.org

ii. Αγία Φιλοθέη

Μια φορά κι ένα καιρό ήταν μια ηλιογέννητη καλότυχη βασιλοπούλα, που ζούσε μέσα στα βελούδα, στα μετάξια και στα όνειρα. «Ρηγούλα» τ' όνομά της, που πα' να πει βασιλοπούλα. Παλάτι της, το αρχοντικό των Μπενιζέλων. Νανούρισμα να κοιμηθεί το καλότυχο, ο «μαρμαρωμένος βασιλιάς». Έτσι θα μπορούσε ν' αρχίσει κανείς ν' ανιστορεί τον βίο της Αγίας Φιλοθέης, της Κυράς. Οι χρόνοι που γεννήθηκε η Ρηγούλα ήταν οι χρόνοι που «όλα τα 'σκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά». Ήτανε τότες οι χρονιές που «σβησμένες όλες οι φωτιές οι πλάστρες μες στη χώρα». Ήτανε τότες που ο Σταυρός πολεμούσε με τα μισοφέγγαρα.

Μεγάλο το έχει του γονιού κι η

Αγία Φιλοθέη

μόνη κληρονόμος η Ρηγούλα. Πρέπει, λοιπόν, ανάλογα στο γένος και στα πλούτη της, να μορφωθεί η μοναχοκόρη των Μπενιζέληδων. Και μεγαλώνει, βασιλοπούλα ίδια, η Ρηγούλα και φτάνει τη στιγμή που οι γονείς όλου του κόσμου

ονειρεύονται να παντρευτεί! Κακο-
παντρεύεται όμως Αγία Φιλοθέη
η μοσχοθυγατέρα και στον τρίτο
χρόνο πεθαίνει ο άνδρας της. Μα
κι οι γονείς της πέθαναν κι αυτοί
και μένει έτσι ολομόναχη στον κό-
σμο. Τη θλίψη της, την πίκρα της,
όμως, η Ρηγούλα, την κάνει κινη-
τήρια δύναμη. Η πίστη της νερό
φουσκωμένο, μπόλικο, τρέχει και
πριν φανεί ένας Κοσμάς Αιτωλός,
πριν έρθει ο Ευγένιος Βούλγαρης,
ο Μηνιάτης, πρώτη αυτή πιάνει το
ασύλληπτο πως, όποιος χαθεί για
την Ορθοδοξία, πρέπει να θεωρηθεί
χαμένος και για το Γένος.

Πετάει μ' απόφαση τα ρούχα της
Αθηναίας κυράς η Μπενιζέλου, μαζί
πετάει και τ' όνομά της, το Ρηγού-
λα. Φορεί τα ρούχα της καλογριάς,
φορεί κι ένα καινούργιο όνομα:
Φιλοθέη η Αθηναία. Και η μεγάλη

περιουσία των Μπενιζέλων χρησιμοποιείται για να χτιστεί ο Παρθενώνας της Φιλοθέης. Στην αρχή έχει πλάι της τις υπηρέτριες του πατρικού της, τις μαθαίνει τέχνη και γράμματα. Σιγά σιγά στην καρδιά της τουρκοκρατημένης Αθήνας δημιουργείται μια Πρόνοια, που όμοιά της και πλάι της μονάχα η Βασιλειάδα μπορεί να σταθεί. Διακόσιες κοπέλες, από τα πρώτα σπίτια της Αθήνας, αφήνουν μισοτελειωμένα τα προικόπανα κι έρχονται πλάι στην «Κυρά». Γιατί, «Κυρά» ονομάζουν οι Αθηναίοι την καλογριά τους. Φτιάχνει το πρώτο γηροκομείο της Αθήνας πλάι στο μοναστήρι κι ανάβει έτσι το πρώτο φως μες στην Αθήνα. Για τα παιδιά πάλι που θα κρατήσουν όλο το βάρος του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, άλλο κτήριο να μάθουν τέχνη, γράμματα, να μάθουν πως είναι Χριστιανοί κι

Η Αγία Φιλοθέη διδασκάλισσα των Ελληνίδων

Έλληνες. Και μόλις μπαίνουν σε αυλάκι αυτά, σηκώνει τα μανίκια η Φιλοθέη και φτιάχνει Νοσοκομείο, μα και ξενοδοχείο με την παλιά, την πρώτη έννοια της λέξης. Για τους ξένους, τους γυρολόγους που, καθώς γύριζαν στον τόπο τους, λέγαν πως κάτι καινούργιο γίνεται στην Αθήνα. Κι ο οδοιπόρος που πορευότανε κάτω από το λιοπύρι της

Αττικής και ξεραίνονταν τα σωθικά του από τη δίψα, έβρισκε πηγή να δροσιστεί απ' το πηγάδι που άνοιξε η Κυρά έξω από την Αθήνα, το «Ψυχικό». Την Κυρά την ξέρουν πια οι Έλληνες, μα και οι Τούρκοι που ψάχνουν να βρουν αφορμή να την τσακίσουν την καλογριά. Και βρήκαν την αιτία: Κάτι Ελληνοπούλες, που τις είχαν αρπάξει οι αλλόθρησκοι, θέλουν να σώσουν την πίστη τους. Προσπέφτουνε στην ηγουμένη. Τις κρύβει η Κυρά, μα πιάνεται απ' τους Τούρκους που τη βασανίζουνε σκληρά: «την πίστη σου ή τη ζωή σου». Μα άρχοντες σεβαστοί μιλούν στους Τούρκους κι ημερεύουνε έτσι τ' αγρίμια. Και λεύτερη η καλογριά, ξεκινάει να πάει απέναντι στη Τζια να ετοιμάσει και εκεί μοναστηράκι. Εστία αντίστασης στον κατακτητή και τον αλλόθρησκο.

Βράδυ, παραμονή του Διονυσίου του Αρεοπαγίτη ήτανε, συνάχτηκαν για ολονυχτία οι καλογριές και τότες ήτανε που σπάσανε τις πόρτες οι αντίχριστοι. Την πιάσανε, την χτύπησαν τόσο, όσες ήταν και οι καλοσύνες της, και πεθαμένη, πες, την παρατήσανε. Βοτάνια, γιατροσόφια τής βάζαν στις πληγές οι καλογριές, μα η βουλή του Θεού ήταν ν' αναπαυτεί ο εργάτης Του. Στις 19 Φεβρουαρίου ξεκουράστηκε. Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια ηλιογέννητη καλότυχη βασιλοπούλα, που ζούσε μέσα στα βελούδα, στα μετάξια και τα όνειρα. Και πούλησε τα βελούδα, τα μετάξια και τα όνειρα. Και πούλησε τα βελούδα και τα μετάξια και τα 'κανε σπιτικό για τους κατατρεγμένους. Μια φορά κι έναν καιρό, μαζί μας επερπάτησε μια Γυναίκα, άξια Γυναίκα να την

πεις, μαζί μας επερπάτησε η Οσία Φιλοθέη.

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη,
Μια φορά κι έναν καιρό μαζί μας επερπάτησε η Οσία Φιλοθέη

Ημερολόγιο ήσυχο στον τοίχο,
μια ημερομηνία
κι οι άγιοι σιωπηλοί, χλωμοί κι
αναμάρτητοι,
σημειωμένοι μόνο με το μικρό
τους όνομα,
όπως τους φώναζε η μητέρα τους.
Κύριε, κανείς δεν ήθελε να μεγα-
λώσει.
Τάσος Λειβαδίτης, Αγιότητα

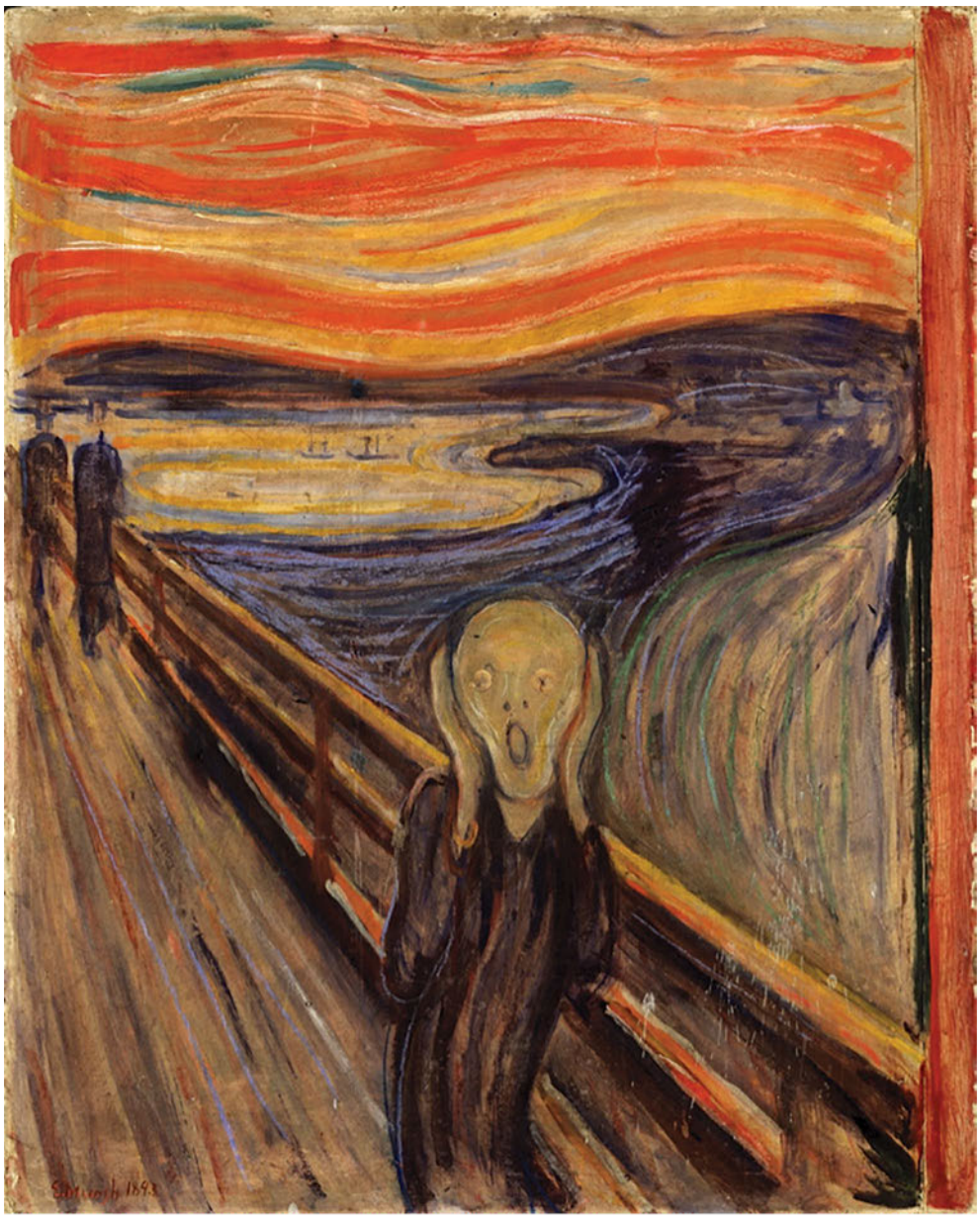
Μορφή (π. Σταμάτης Σκλήρης)

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Διηγηθείτε με δικά σας λόγια ορισμένα περιστατικά από τη ζωή του Αγίου Λουκά του ιατρού και της Αγίας Φιλοθέης.
2. Ο Άγιος Λουκάς ο ιατρός και η Αγία Φιλοθέη έζησαν σε διαφορετικά περιβάλλοντα και αντιμετώπισαν διαφορετικά προβλήματα. Ωστόσο, και οι δύο είχαν αφετηρία την ίδια πίστη και το ίδιο όραμα. Σε έναν πίνακα με δύο στήλες προσπαθήστε να περιγράψετε πώς ανταποκρίθηκε ο καθένας στα διαφορετικά προβλήματα της εποχής του.

Γ΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Πού είναι ο Θεός;
Η σχέση ζωής περνάει μέσα από δοκιμασίες

Η Κραυγή (Edvard Munch)

132 / 40

Εισαγωγικά

Όπως είδαμε στην προηγούμενη Θεματική Ενότητα, ο άνθρωπος δημιουργήθηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού. Προικίστηκε από τον Θεό μ' ένα τόσο σπουδαίο δώρο! Κι όμως... η ιστορία του ανθρώπινου γένους δείχνει ότι το δώρο αυτό δεν αξιοποιείται πάντα με τον σωστό τρόπο. Ο άνθρωπος αποτυγχάνει να βρει την αληθινή ευτυχία στη ζωή του, όταν αποφασίζει ο ίδιος να διακόψει τη σχέση του με τον Θεό. Γιατί συμβαίνει αυτό άραγε; Και πώς η διακοπή αυτής της σχέσης με τον Θεό οδηγεί σε δυσάρεστες συνέπειες; Τα ερωτήματα αυτά θα επεξεργαστούμε στην καινούρια μας Θεματική Ενότητα.

Περιεχόμενα – Διδακτικές Ενότητες

8. Το πρόβλημα του κακού στον σύγχρονο κόσμο

9. Η έκφραση της οδύνης στην τέχνη

10. Ποιος ευθύνεται για το κακό; Ποιος μπορεί να μας σώσει από το κακό;

8. Το πρόβλημα του κακού στον σύγχρονο κόσμο

i. Σύγχρονες μορφές του κακού

«Εκατοντάδες άνθρωποι σκοτώθηκαν και τραυματίστηκαν σε μια έξαρση βίαιων επιθέσεων στην Ευρώπη τα τελευταία δύο

χρόνια. Αυτά τα σκληρά εγκλήματα δεν είχαν ως στόχο τους μόνο άτομα, αλλά ήταν επιθέσεις ενάντια σε ολόκληρες κοινωνίες, στις ελευθερίες και στον τρόπο ζωής τους. Η ανάγκη να προστατευθούν οι άνθρωποι από αυτήν την απρόκλητη βία είναι ξεκάθαρη, αλλά αυτό δεν είναι κάτι που μπορεί να επιτευχθεί με οποιοδήποτε τρόπο. Ακόμα περισσότερο, δεν είναι κάτι που πρέπει ή μπορεί να επιτευχθεί καταπατώντας τα ίδια τα δικαιώματα τα οποία οι κυβερνήσεις υποστηρίζουν ότι υπερασπίζονται».

John Dalhuisen, Διευθυντής της Διεθνούς Αμνηστίας για την Ευρώπη

«Η αδικία είναι μεγάλη αμαρτία. Όλες οι αμαρτίες έχουν ελαφρυντικά, η αδικία δεν έχει· μαζεύει οργή Θεού. […] Πώς να κάνουν προκοπή οι άνθρωποι με τόσες αδικίες; […] Τι κατόρθωσαν σήμερα οι άνθρωποι του 20ού αιώνος με τον πολιτισμό! Παλάβωσαν τον κόσμο, μόλυναν την ατμόσφαιρα, τα πάντα. Η ρόδα, αν ξεφύγει από τον άξονα, γυρίζει συνέχεια χωρίς σκοπό. Έτσι και οι άνθρωποι, άμα ξεφύγουν από την αρμονία του Θεού, βασανίζονται! Παλιά υπέφεραν οι άνθρωποι από τον πόλεμο· σήμερα υποφέρουν από τον πολιτισμό. […] Τότε ο πόλεμος έφερνε θάνατο. Τώρα ο πολιτισμός φέρνει αρρώστια».

Παϊσίου Αγιορείτου, Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο

Αναζήτηση των αναγκαίων για τη ζωή

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. **Με αφετηρία το κείμενο με τις θέσεις του John Dalhuisen, αναζητήστε παραδείγματα με όψεις του κακού στην εποχή μας. Δουλέψτε πρώτα ατομικά και στη συνέχεια ομαδικά.**
2. **Πώς κρίνετε τη διαπίστωση του Αγίου Παϊσίου «Όλες οι αμαρτίες**

έχουν ελαφρυντικά, η αδικία δεν έχει». Με ποια παραδείγματα θα τεκμηριώνατε τη θέση σας;

3. Στην αρχή αυτή της διδακτικής ενότητας παρατίθενται ορισμένες εικόνες, οι οποίες παραπέμπουν σε εμπειρίες οδύνης στον σύγχρονο κόσμο. Βρείτε (ή σκεφτείτε) εικόνες με τις οποίες θα τις αντικαθιστούσατε, εάν το θέμα της σύνθεσης ήταν η «ελπίδα».

9. Η έκφραση της οδύνης στην τέχνη

i. Πεζογραφία και Ποίηση

Η λειτουργία της [τραγωδίας] είναι ανθρωπογνωστική και ο ρόλος της παιδευτικός: η αναπαράσταση ανθρώπινων καταστάσεων και αντιδράσεων (αγάπη, πόνος, μίσος, εκδίκηση κ.ά.) διευρύνει τις γνώσεις του θεατή για την ανθρώπινη φύση και συμπληρώνει την εμπειρία του. Η συναισθηματική συμμετοχή των θεατών στα διαδραματιζόμενα γεγονότα, με τη δικαίωση του τραγικού ήρωα ή την αποκατάσταση της κοινωνικής ισορροπίας και της ηθικής τάξης, οδηγεί στη λύτρωση, στον εξαγνισμό τους· οι θεατές "καθαίρονται", γίνονται πνευματικά και ηθικά καλύτεροι,

έχοντας κατανοήσει βαθύτερα τα ανθρώπινα. Διαπιστώνουν, μέσω του οίκτου και του φόβου που νιώθουν για τον πάσχοντα ήρωα, ότι ο αγώνας και ο ηρωισμός (αν και η έκβαση είναι συχνά τραγική) συνδέονται αναπόσπαστα με την ανθρώπινη κατάσταση.

Στέφος Α., Στεργιούλης Ε., Χαριτίδου Γ., Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

Σοφοκλής, Αντιγόνη (απόσπασμα)

Το χρήμα, είναι το χειρότερο κα-
κό στους ανθρώπους.
Αυτό γκρεμίζει πολιτείες και κά-
νει άντρες να ξεπορτίζουν απ' τα
σπίτια τους,
στρέφει το μυαλό των ανθρώπων
στο κακό,
τους μαθαίνει της πανουργίας
τους δρόμους
και να κάνουν κάθε ασέβεια [...]

Πολλά γεννούν το δέος· το μέγα
δέος ο άνθρωπος γεννά [...]

Τέχνες μαστορικές σοφίστηκε
που δεν τις βάζει ο νους,
κι όμως μια στο καλό, μια στο κα-
κό κυλάει.

Σοφοκλής, Αντιγόνη, Α΄ στάσιμο

Βιτσέντζος Κορνάρος, Ερωτόκριτος **(απόσπασμα)**

Του Κύκλου τα γυρίσματα, που
ανεβοκατεβαίνουν,
και του Τροχού, που ώρες ψη-
λά κι ώρες στα βάθη πηαίνουν·
και του Καιρού τα πράματα, που
αναπαημό δεν έχουν,
μα στο Καλό κ' εις το Κακό περι-
πατούν και τρέχουν·
και των Αρμάτω' οι ταραχές,
όχθρητες, και τα βάρη [...]

Κορνάρος Βιτσέντζος,
Ερωτόκριτος

Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, Ο μέγας Ιεροεξεταστής

Ποιος άλλος μπορεί να κυριαρχήσει πάνω στους ανθρώπους, αν όχι εκείνος που κυριαρχεί την συνείδησή τους και που κρατάει στα χέρια του το ψωμί τους;

Ντοστογιέφσκι Φ., Αδελφοί Καραμάζοφ

Οδυσσέας Ελύτης, Πολλά δε θέλει ο άνθρωπος

Πολλά δε θέλει ο άνθρωπος
να ’ν’ ήμερος να ’ναι άκακος
λίγο φαΐ λίγο κρασί
Χριστούγεννα κι Ανάσταση
κι όπου φωλιάσει και σταθεί
κανείς να μην του φτάνει εκεί

Μα ήρθαν αλλιώς τα πράματα

τονε ξυπνάν χαράματα
τον παν τον φέρνουν πίσω μπρος
του τρώνε και το λίγο βιος
κι από το στόμα τη μπουκιά
πάνω στην ώρα τη γλυκιά
τού τηνε παίρνουνε κι αυτή
χαρά στους που ’ναι οι Δυνατοί!

[…] Χαρά στους που ’ναι οι Δυ-
νατοί
γι’ αυτούς δεν έχει χόρταση.

Ελύτης Οδ., Ο ήλιος ο ηλιάτορας

Μπέρτολτ Μπρεχτ, Σε σκοτεινούς καιρούς

Δε θα λένε: Τον καιρό που η βελα-
νιδιά τα κλαδιά της ανεμοσάλευε.
Θα λένε: Τον καιρό που ο μπογια-
τζής τσάκιζε τους εργάτες.
Δε θα λένε: Τον καιρό που το παι-
δί πετούσε βότσαλα πλατιά
στου ποταμού το ρέμα.
Θα λένε: Τον καιρό που ετοιμάζο-
νταν οι μεγάλοι πόλεμοι.
Δε θα λένε: Τον καιρό που μπήκε
στην κάμαρα η γυναίκα.
Θα λένε: Τον καιρό που οι μεγά-
λες δυνάμεις συμμαχούσαν ενά-
ντια στους εργάτες.
Μα δε θα λένε: Ήτανε σκοτεινοί
καιροί.
Θα λένε: Γιατί σωπαίναν οι ποιη-
τές τους;

Μπρεχτ Μπ., Τα ποιήματα

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Αμαρτίας φάντασμα

Φευ! διατί από όλην αυτήν την λόχμην, την ποικίλην και πολύχρωμον και ανθοφορούσαν να εξέρχωνται άκανθαι, συρίζουσαι γλώσσαι, έχιδναι; Και πώς ηλλοιώθη το κάλλος της φύσεως, και το μιαρόν πνεύμα εισέβαλεν εις τα έργα του Θεού, τα οποία ο ίδιος επεθεώρησε «και ιδού καλά λίαν;» […] Πόθεν το κράτος της αμαρτίας;

Παπαδιαμάντης Αλ., Άπαντα, τόμ. 3ος

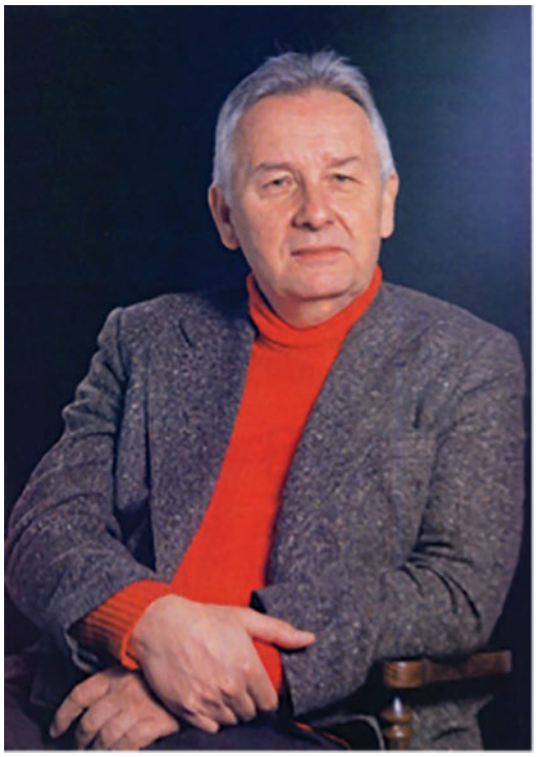
ii. Μουσική

Από τον χώρο της μουσικής, αναφορικά με το θέμα το οποίο πραγματεύεται αυτή η διδακτική ενότητα,

αξίζει να κάνουμε μνεία στην 3η Συμφωνία (Symphony of Sorrowful Songs) του Πολωνού συνθέτη Henryk Górecki.

Η Συμφωνία των Θρήνων, όπως είναι ευρύτερα γνωστό το έργο του πολωνού συνθέτη, είναι ένας συγκινητικός θρήνος για ορχήστρα και σοπράνο, σε τρεις πράξεις, η καθεμιά από τις οποίες επικεντρώνει στο αίσθημα της απελπισίας, του χωρισμού και της απώλειας που βιώνει γονιός και παιδί ως αποτέλεσμα του πολέμου.

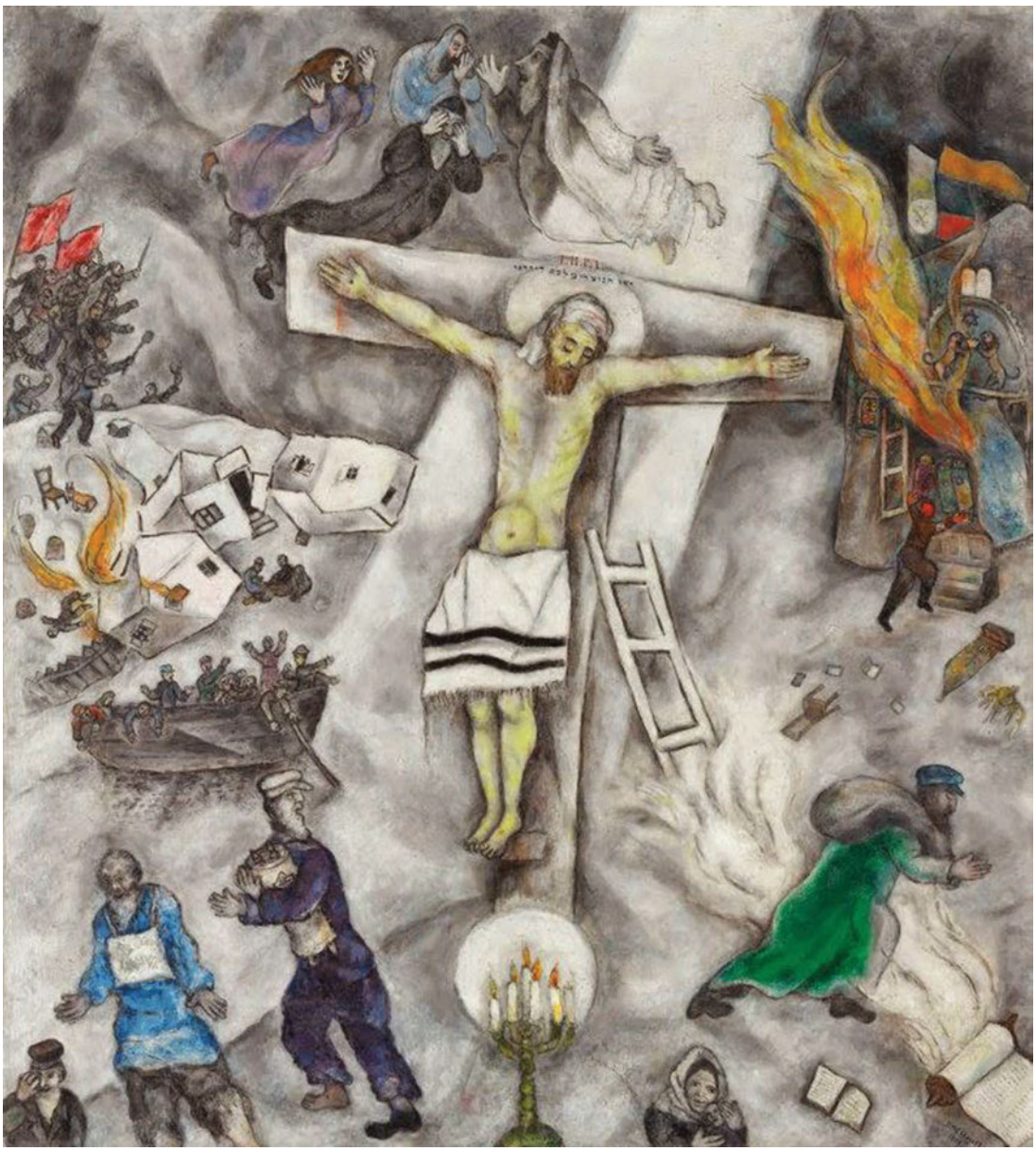
Πηγή: http://www megaron.gr/ default. asp?la=1&pid=5&evID= 3614

Henryk Górecki (1933-2010)

iii. Ζωγραφική

Ο Marc Chagall ζωγράφισε την εικόνα της Λευκής Σταύρωσης, το 1938, λίγο πριν την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, για να μιλήσει για τον πόνο και την οδύνη που είχαν βιώσει και επρόκειτο να βιώσουν οι άνθρωποι λόγω της βίας του πολέμου.

Η λευκή σταύρωση (Marc Chagall)

Ο πόλεμος είναι από τα πλέον ηχηρά παραδείγματα φανέρωσης του κακού στον κόσμο, επειδή είναι συνυφασμένος με τη βία και την καταστροφή. Συνήθως οφείλεται στην ανθρώπινη απληστία, ενώ σε όλες τις περιπτώσεις δημιουργεί απώλειες, πόνο και δυστυχία.

Η καταστροφή (Α. Τάσσος)

Η Πιετά του Μιχαήλ Αγγέλου (1498-1499) απεικονίζει το νεκρό σώμα του Ιησού Χριστού, το οποίο κρατεί η Θεοτόκος μετά τη Σταύρωση και την Αποκαθήλωση. Η μετριασμένη θλίψη στο πρόσωπο της Θεοτόκου υπαινίσσεται την Ανάσταση.

Η Πιετά (Μιχαήλ Άγγελος)

iv. Κινηματογράφος

Αφίσα για την ταινία "The Grapes of Wrath" (= «Τα σταφύλια της οργής»)

Λίγα λόγια για την ταινία: Μεταφορά στον κινηματογράφο του λογοτεχνικού αριστουργήματος του Τζον Στάινμπεκ Τα σταφύλια της οργής, **από τον σκηνοθέτη Τζον Φορντ (1940). Στην ταινία παρουσιάζεται η ιστορία ταπεινών και καταφρονεμένων ανθρώπων στα χρόνια της μεγάλης οικονομικής κρίσης, στις αρχές της δεκαετίας του 1930 στην Αμερική, αμέσως μετά την οικονομική καταστροφή του 1929.**

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. **Δουλέψτε ατομικά ή/και σε ομάδες:**
2. **Πώς σχολιάζετε τη φράση από την Αντιγόνη ότι ο άνθρωπος «μια στο καλό, μια στο κακό κυλάει»; Διαπιστώνετε κάποια αντίστοιχη θέση στο κείμενο του Ερωτόκριτου;**
3. **Πώς συσχετίζετε τη θέση για την αξία του χρήματος στο κείμενο της Αντιγόνης με τη θέση για την εξουσία στη φράση του Ντοστογιέφσκι;**
4. **Άραγε γιατί ο Παπαδιαμάντης χρησιμοποιεί τη λέξη «αμαρτία», όταν μιλάει για την αγριότητα στο φυσικό περιβάλλον; Αναζητήστε τη σημασία της.**

5. Αφού διαβάσετε τα κείμενα των Ελύτη και Μπρεχτ, συγκεντρώστε φράσεις σε δύο πίνακες που θα φτιάξετε, με θέμα: α) «οδύνη», και β) «ελπίδα».
6. Μελετήστε τον πίνακα «Λευκή Σταύρωση» του Marc Chagall. Τι βλέπετε; Ποια ερμηνεία δίνετε σε αυτά που βλέπετε; Τι θα θέλατε να διερευνήσετε ακόμη;
7. Δείτε την «Πιετά» του Μιχαήλ Αγγέλου. Σημειώστε αυθόρμητα πέντε λέξεις σχετικά με το έργο. Μελετήστε το έργο προσεκτικότερα. Σημειώστε ξανά πέντε λέξεις σχετικά με αυτό. Εξηγήστε την τυχόν μετακίνησή σας από την αρχική ματιά.
8. Μελετήστε την εικόνα του Α. Τάσσου και στην ομάδα σας γράψτε ένα σύντομο σενάριο,

το οποίο να τελειώνει με τη σκηνή που βλέπετε. Εκφράστε το με δραματοποίηση.

9. Αναζητήστε μια βυζαντινή εικόνα με θέμα τον Επιτάφιο Θρήνο ή την Αποκαθήλωση και συγκρίνετέ την με την «Πιετά» του Μιχαήλ Αγγέλου. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε; Ποια ερμηνεία δίνετε σε αυτές;

10. Μπορείτε να δείτε την ταινία «Τα σταφύλια της οργής». Σημειώστε γεγονότα οδύνης. Συζητήστε: α) τα αίτιά τους, β) από τι έπαιρναν κουράγιο οι άνθρωποι που τα βίωναν.

10. Ποιος ευθύνεται για το κακό; Ποιος μπορεί να μας σώσει από το κακό;

i. Η πτώση των πρωτοπλάστων ως άρνηση της σχέσης με τον Δημιουργό της ζωής (Γεν 3, 1-24)

«Απ' όλα τα ζώα του αγρού, που είχε δημιουργήσει ο Κύριος ο Θεός, το φίδι ήταν το πιο πανούργο. Είπε λοιπόν το φίδι στη γυναίκα: "Αλήθεια είπε ο Θεός να μη φάτε από κανένα δέντρο του κήπου;". Η γυναίκα τού απάντησε: "Μπορούμε να φάμε καρπούς απ' όλα τα δέντρα, εκτός από κείνο που βρίσκεται στη μέση του κήπου. Ο Θεός είπε να μη φάμε τον καρπό του, ούτε καν να τον αγγίξουμε, για να μην πεθάνουμε". Τότε το φίδι είπε στη γυναίκα: "Όχι βέβαια!

Δε θα πεθάνετε· ξέρει όμως ο Θεός ότι την ημέρα που θα φάτε απ' αυτό, θα ανοιχτούν τα μάτια σας και θα γίνετε σαν θεοί, και θα γνωρίζετε το καλό και το κακό".

Η γυναίκα είδε ότι οι καρποί του δέντρου ήταν εύγευστοι, ελκυστικοί και ξεσήκωναν την επιθυμία για την απόκτηση γνώσης. Πήρε, λοιπόν, από τους καρπούς του κι έφαγε· έδωσε και στον άντρα της που ήταν μαζί της, και έφαγε κι αυτός. Τότε άνοιξαν τα μάτια και των δύο και κατάλαβαν ότι ήταν γυμνοί. Έραψαν, λοιπόν, φύλλα συκιάς και έφτιαξαν καλύμματα για να σκεπάσουν τη γύμνια τους.

Τότε άκουσαν το θόρυβο που έκανε ο Κύριος ο Θεός, καθώς περπατούσε στον κήπο το δειλινό, και κρύφτηκαν απ' αυτόν ο Αδάμ και η γυναίκα του ανάμεσα στα δέντρα

του κήπου. Αλλά ο Κύριος ο Θεός φώναξε τον Αδάμ και του είπε: “Πού είσαι;”.

Εκείνος απάντησε: “Σε άκουσα στον κήπο, φοβήθηκα και κρύφτηκα, γιατί είμαι γυμνός”. “Ποιος σού είπε πως είσαι γυμνός;”, ρώτησε ο Θεός. “Μήπως έφαγες από το δέντρο που σου είχα απαγορέψει να φας;”

Ο Αδάμ αποκρίθηκε: “Η γυναίκα που μου έδωσες, εκείνη μού πρόσφερε έναν καρπό και έφαγα”.

Ο Κύριος ο Θεός ρώτησε τη γυναίκα: “Γιατί το έκανες αυτό;” Εκείνη απάντησε: “Το φίδι με εξαπάτησε και έφαγα”.

Τότε είπε ο Κύριος ο Θεός στο φίδι: “Γι’ αυτό που έκανες, καταραμένο να ’σαι μόνο εσύ απ’ όλα τα ζώα της γης! Με την κοιλιά θα σέρνεσαι και χώμα θα τρως σ’ όλη σου

τη ζωή. Έχθρα θα βάλω ανάμεσα σ' εσένα και στη γυναίκα, κι ανάμεσα στο σπέρμα σου και στο σπέρμα της. Εκείνος θα σου συντρίψει το κεφάλι κι εσύ θα του πληγώσεις τη φτέρνα".

Και στη γυναίκα είπε: "Θ' αυξήσω κατά πολύ τη θλίψη και τους πόνους της κυοφορίας σου, και με πόνους θα γεννάς τα παιδιά σου. Η επιθυμία σου θα στρέφεται προς τον άντρα σου, αλλά αυτός θα σε εξουσιάζει". Μετά είπε στον Αδάμ: "Επειδή άκουσες τη γυναίκα σου κι έφαγες από το δέντρο, απ' το οποίο σε είχα διατάξει να μη φας, καταραμένη θα είναι η γη εξαιτίας σου. Με μόχθο θα την καλλιεργείς σ' όλη σου τη ζωή. Αγκάθια και τριβόλια θα σου βλασταίνει και θα τρως το χορτάρι του αγρού. Με τον ιδρώτα του προσώπου σου θα τρως το ψωμί σου, ώσπου να ξαναγυρίσεις στη γη από την οποία προήλθες, γιατί χώμα

είσαι, και στο χώμα θα επιστρέψεις”.

Ο Αδάμ ονόμασε τότε τη γυναίκα του «Εύα» γιατί αυτή έγινε μητέρα της ανθρωπότητας. Ο Κύριος ο Θεός έφτιαξε για τον Αδάμ και τη γυναίκα του δερμάτινους χιτώνες και τους έντυσε. Και σκέφτηκε: “Τώρα πια ο άνθρωπος έγινε σαν ένας από εμάς στο να γνωρίζει το καλό και το κακό. Υπάρχει, λοιπόν, κίνδυνος ν’ απλώσει το χέρι του και να φάει από το δέντρο της ζωής και να ζήσει αιώνια”. Έτσι, ο Κύριος ο Θεός έδιωξε τον άνθρωπο από τον κήπο της Εδέμ, για να καλλιεργεί τη γη απ’ την οποία είχε προέλθει.

Αφού, λοιπόν, έδιωξε τον άνθρωπο, έβαλε στα ανατολικά του κήπου τα χερουβίμ και το πύρινο περιστρεφόμενο ξίφος, για να φυλάνε το δρόμο που οδηγούσε στο δέντρο της ζωής».

Για να καταλάβουμε την παραπάνω ιστορία θα πρέπει να τη φανταστούμε σαν ένα δράμα που παίχτηκε στην καρδιά του ανθρώπου… Για να μας το δείξει αυτό ο συγγραφέας της Γενέσεως χρησιμοποίησε ιδιαίτερα εκφραστικές εικόνες. Κατ' αρχάς το απαγορευμένο δέντρο και την εντολή. Μ' αυτές τις εικόνες καταλαβαίνουμε ότι ο άνθρωπος δημιουργείται ελεύθερος. Ο ίδιος θα αποφασίσει αν θα συνεχίσει να εμπιστεύεται το δημιουργό του και να έχει σχέση μαζί του ή όχι.

Στη συνέχεια υπάρχει το φίδι. Είναι μια εικόνα που περιγράφει τον πειρασμό, ο οποίος φωλιάζει ύπουλα στην ψυχή του ανθρώπου σπέρνοντας αμφιβολία και δυσπιστία προς τον δημιουργό Θεό. Φτάνει μάλιστα μέχρι το

σημείο να αντιστρέφει την αλήθεια, παρουσιάζοντας τον άνθρωπο να κινδυνεύει από τον Θεό. Ο διάλογος του φιδιού με τη γυναίκα μάς θυμίζει το διάλογο που ο καθένας ανοίγει με τον εαυτό του πριν πάρει μια μεγάλη απόφαση. Και ο απαγορευμένος καρπός που τελικά γεύονται οι άνθρωποι είναι η απόφαση που πήραν ελεύθερα. Αποφασίζουν δηλαδή να ζήσουν στηριγμένοι αποκλειστικά στις δικές τους δυνάμεις, μακριά από την προστατευτική αγάπη του Θεού που χαρίζει τη ζωή.

Στη θεολογική γλώσσα, όταν αναφερόμαστε σ' αυτή τη διήγηση, μιλάμε για πτώση. Πράγματι ο άνθρωπος απέτυχε, ξέπεσε, αμάρτησε. Διέκοψε τη σχέση του με τον Θεό. Όμως μια τέτοια

άρνηση της θεϊκής αγάπης επηρεάζει και όλες τις άλλες σχέσεις του. Κι αυτές ξεπέφτουν. Έτσι, όλες οι χαρές της ανθρώπινης ζωής, η γέννηση, η συζυγική σχέση, η εργασία γίνονται πόνος, καταπίεση και βάσανα.

Όλγα Γριζοπούλου / Πηγή Καζλάρη, Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου,. Παλαιά Διαθήκη. Προϊστορία του Χριστιανισμού, σσ. 139-140.

ii. Η υπόσχεση της σωτηρίας: Πρωτευαγγέλιο (Γεν 3, 15)

Παρ' όλες τις αποτυχίες των Πρωτοπλάστων, ο Θεός μεριμνά για τη σωτηρία του ανθρώπου. Στο βιβλίο της Γένεσης διαβάζουμε τα ακόλουθα: «Έχθρα θα βάλω ανάμεσα

σ’ εσένα και στη γυναίκα, κι ανάμεσα στο σπέρμα σου και στο σπέρμα της. Εκείνος θα σου συντρίψει το κεφάλι κι εσύ θα του πληγώσεις τη φτέρνα» (Γεν 3, 14). Σύμφωνα με την Παράδοση της Εκκλησίας μας, η υπόσχεση αυτή χαρακτηρίζεται ως «Πρωτευαγγέλιο», δηλαδή ως η πρώτη αγγελία της χαρμόσυνης είδησης ότι ο Θεός θα λυτρώσει τον άνθρωπο.

iii. Πώς εισέβαλε το κακό στον κόσμο; Από την χαρά του παραδείσου στη ζωή «χωρίς» τον Θεό

Η επιθυμία του ανθρώπου να γεμίσει τη ζωή του με ευτυχία και να γνωρίσει τον κόσμο γύρω του, δεν είναι κάτι κακό. Ο ίδιος ο Θεός έσπειρε μέσα στην ψυχή του την επιθυμία αυτή. Αυτό φαίνεται στα κείμενα της Αγίας Γραφής. Τότε, γιατί θεωρείται ότι οι Πρωτόπλαστοι διέπραξαν αμαρτία, όταν δοκίμασαν τον απαγορευμένο καρπό; Ποιο είναι ακριβώς το πρόβλημα;

Το προβληματικό στοιχείο εδώ είναι το γεγονός ότι οι Πρωτόπλαστοι κατασκευάζουν μια ψεύτικη εικόνα για τον Θεό· αντί να νιώσουν πως ο Θεός είναι πατέρας τους και πως τους συντροφεύει σε κάθε τους βήμα και ότι ο ίδιος θέλει την πρόοδο και

την ευτυχία τους, δημιουργούν την λάθος αντίληψη, ότι ο Θεός είναι ένας τιμωρός και εκδικητής, αστυνομεύοντας τη ζωή τους και προσπαθώντας να εμποδίσει την ευτυχία τους.

Οι Πρωτόπλαστοι ακούνε τα βήματα του Θεού μέσα στον παράδεισο και τρομοκρατούνται. Γιατί;

Διότι σταματούν να έχουν εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του Θεού. Και εδώ ακριβώς βρίσκεται η αποτυχία τους και η δυστυχία τους. Και αυτή η αποτυχία εκφράζεται στην παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τη λέξη «αμαρτία».

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου **(υπό έκδοση), σελ. 26.**

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία είναι σαφές ότι η παρουσία του κακού στην ανθρώπινη ζωή είναι το αποτέλεσμα της ελεύθερης επιλογής του ανθρώπου να διακόψει τη σχέση του με την ίδια τη Ζωή, δηλαδή τον Θεό. Η επιλογή αυτή συνιστά την αμαρτία

Μπέκος, Γ. Το κακό σήμερα, περ. Σύναξη, **τ. 94 (2005), σ. 9**

Η κατεξοχήν «Πτώση»: Το «Κρυφτό» με τον Θεό Πατέρα

iv. «Ελάτε να χτίσουμε μια πόλη, κι έναν πύργο που η κορφή του να φτάνει στους ουρανούς»: ο Πύργος της Βαβέλ και η επιθυμία για δόξα και φήμη! (Γεν 11, 1-9)

«Αρχικά οι κάτοικοι της γης μιλούσαν όλοι μία γλώσσα και χρησιμοποιούσαν τις ίδιες λέξεις. Καθώς μετακινούνταν από την ανατολή, βρήκαν μια πεδιάδα στη χώρα της Σεναάρ κι εγκαταστάθηκαν εκεί. Τότε είπαν μεταξύ τους: “Ελάτε να κατασκευάσουμε πλίθρες και να τις ψήσουμε στη φωτιά”. Έτσι για τις οικοδομές άρχισαν να χρησιμοποιούν πλίθρες αντί για πέτρες και πίσσα αντί για λάσπη. Μετά είπαν: “Ελάτε να χτίσουμε μια πόλη κι έναν πύργο που η κορφή του να φτάνει στους ουρανούς. Έτσι θα γίνουμε ονομαστοί και δε θα διασκορπιστούμε πάνω στη γη”.

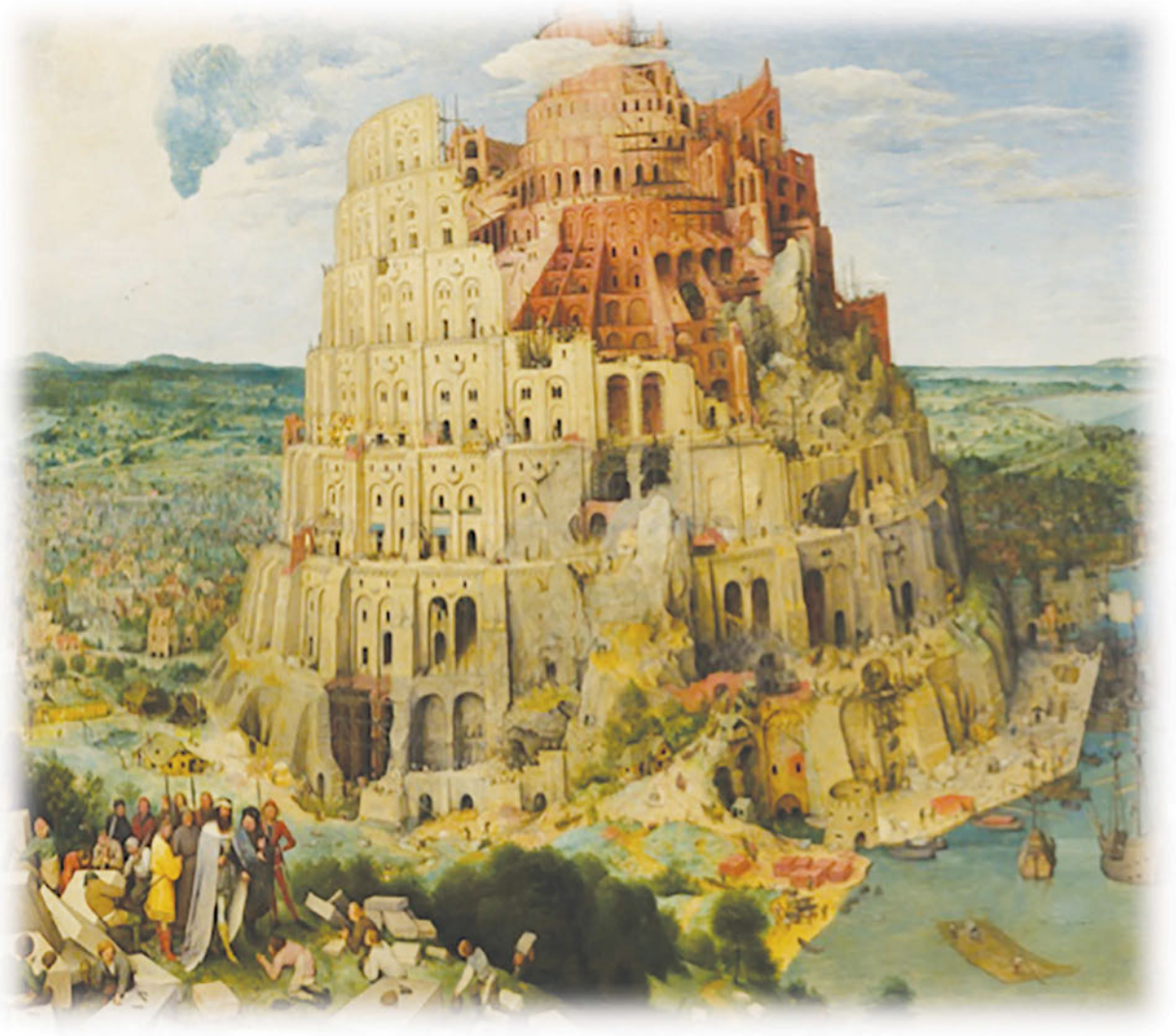
Κατέβηκε, λοιπόν, ο Κύριος να δει την πόλη και τον πύργο. Και είπε ο Κύριος: “Τώρα όλοι αυτοί αποτελούν ένα λαό με κοινή γλώσσα· [...] Από ‘δω και πέρα τίποτε απ’ όσα θα σκέφτονται να κάνουν δε θα τους είναι αδύνατο. Εμπρός, ας κατέβουμε κι ας επιφέρουμε εκεί σύγχυση στη γλώσσα τους, ώστε να μην καταλαβαίνει ο ένας τη γλώσσα του άλλου”».

Οι άνθρωποι για να αφήσουν «όνομα» - φήμη αιώνια, συσπειρώνονται όχι για να καλλιεργήσουν τη γη. Επιστρατεύουν όλη την τεχνολογία για να κτίσουν έναν πύργο και να γεφυρώσουν το χάσμα με τον ουρανό. Δεν ομονοούν ενάντια στον Θεό αλλά χωρίς Εκείνον. Ο Κύριος δεν τιμωρεί με εκδίκηση. Δεν στέλνει κεραυνό και φωτιά ούτε σεισμό να θανατώσει τους υβριστές κάτω από τα ερείπια. Όπως

σκύβει ένας πατέρας για να δει τον πύργο που κτίζει ο γιος του στην άμμο, έτσι κάνει και Εκείνος. Δίνει διαφορετικές γλώσσες και οι άνθρωποι σκορπάνε στο πρόσωπο της γης για να μην ενωθούν και πάλι για κάτι που ουσιαστικά θα τους καταστρέψει.

Η ιστορία του Πύργου της Βαβέλ βοηθάει τον σημερινό άνθρωπο να καταλάβει τις δυνατότητές του. Παρά την τεχνολογική πρόοδο που έχει σημειώσει, πρέπει να καταλάβει τα όριά της και να φροντίζει να τη χρησιμοποιεί για την ωφέλεια της ανθρωπότητας και όχι για την καταστροφή της.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α΄ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 34.

Ο πύργος της Βαβέλ (Pieter Bruegel the Elder)

ν. Είναι η αμαρτία απλώς μία παράβαση;

α. Διακοπή μιας σχέσης ζωής

Το γεγονός ότι ο Αδάμ και η Εύα έφαγαν από το δέντρο της γνώσης του καλού και του κακού, αποτελεί αμαρτία και όχι αρετή. Γιατί; Τι είναι η αμαρτία; Τι έρχεται στο νου μας καθώς ακούμε τη λέξη αυτή; Πρόκειται μήπως για ένα συνώνυμο της λέξης «παράβαση»; Μήπως ο Θεός έβαλε στους ανθρώπους κάποιους κανόνες και καιροφυλαχτεί πότε οι άνθρωποι θα παραβούν τους κανόνες αυτούς, για να τους τιμωρήσει; Μήπως τελικά η πτώση του ανθρώπου δεν έγκειται στη βρώση του καρπού, αλλά στο γεγονός ότι έπαψαν τη συνομιλία με τον Θεό, «παίζοντας κρυφτό» δεν ομολόγησαν την πράξη τους αλλά «πέταξαν» την

ευθύνη στον «άλλον»; Σύμφωνα με τη βιβλική διήγηση, ο Θεός δεν είναι εκδικητής. Ο Θεός κατ΄ ουσία δεν καταριέται τους ανθρώπους.

Γιατί;

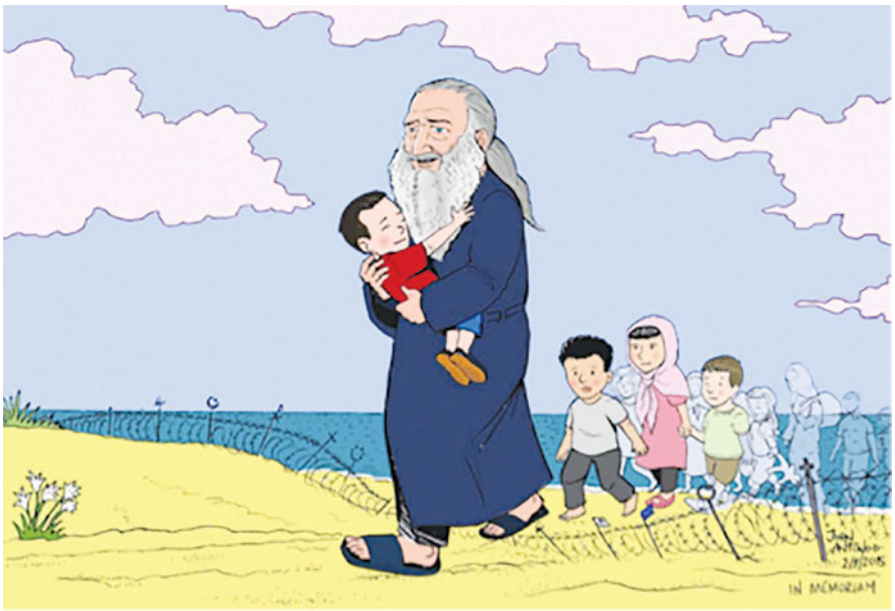
Τους φανερώνει τι συνέπειες είχαν οι πράξεις τους. Όταν γεννιόμαστε, δεν κουβαλάμε ένα στίγμα, αλλά ερχόμαστε σε μια κατάσταση που βιώνει την «απειλή του θανάτου».

Οι Πρωτόπλαστοι μόλις δοκιμάζουν τον απαγορευμένο καρπό, τότε διαπιστώνουν ότι είναι γυμνοί. Αυτό δείχνει ότι κάτι αλλάζει στη ζωή τους, κάτι το οποίο οι ίδιοι επέλεξαν και οι ίδιοι προκάλεσαν. Τι ακριβώς; Να γίνουν σαν τον Θεό, χωρίς όμως να λάβουν υπόψη τους τις υποδείξεις και τις οδηγίες που Εκείνος τούς έδωσε. Κι όμως ο Θεός αντί για φύλλα συκιάς, τους χάρισε δερμάτινα «πουκάμισα.

Αυτό που χαρακτηρίζεται ως αμαρτία δεν είναι τίποτε άλλο παρά η απόφαση του ανθρώπου να ζήσει χωρίς τον Θεό, μακριά από

τον Θεό· η απόφαση του ανθρώ-που να γίνει κάτι σπουδαίο, να βρει την ευτυχία στη ζωή του, χωρίς όμως να θέλει να έχει οποιαδήποτε σχέση με την πηγή της ζωής, τον Θεό.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικό-λαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαν-νίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 24-25

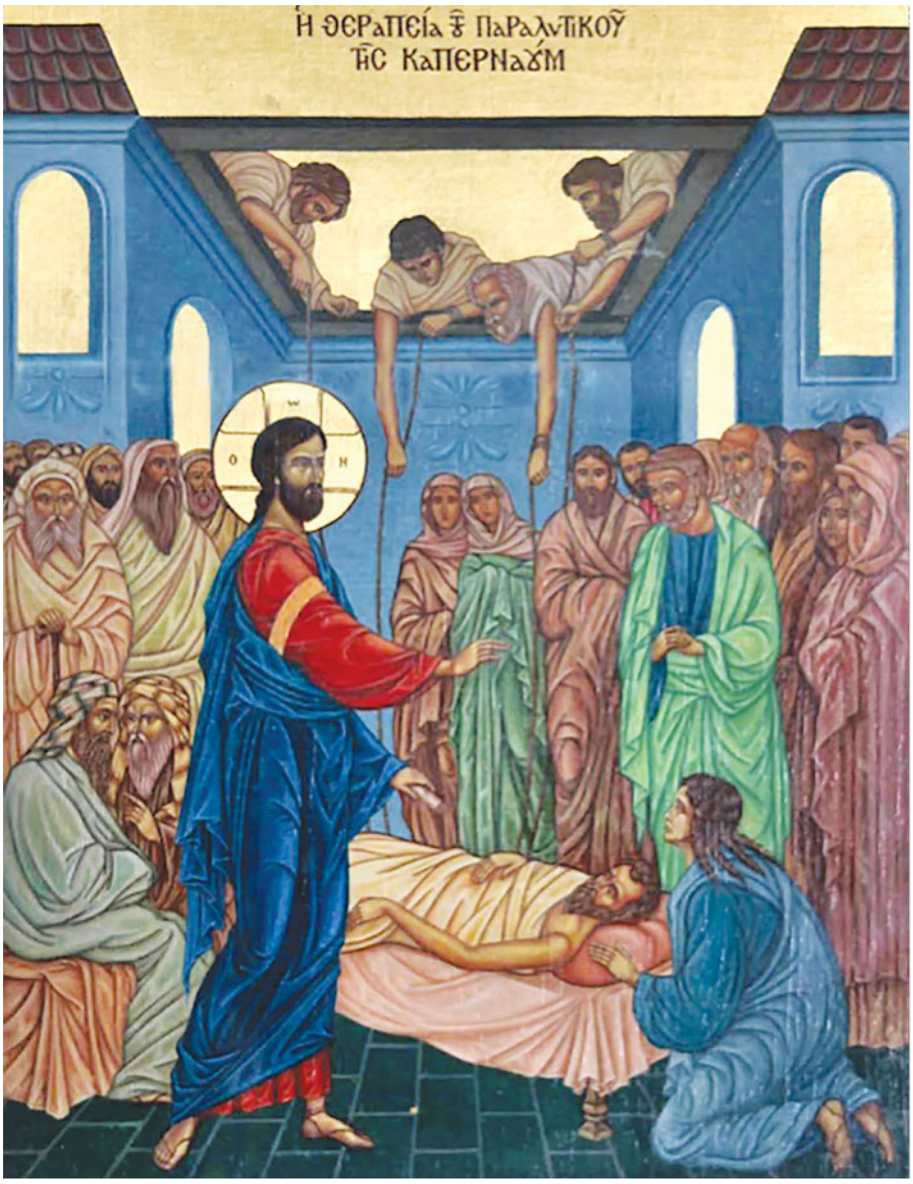
Ζωή με τον Θεό Πατέρα

β. «Μετανοήστε για να ζήσετε» (Ιεζ 18, 31-32)

«Σταματήστε τις παραβάσεις σας εναντίον μου κι ανανεώστε την καρδιά σας και το φρόνημά σας. Γιατί θέλετε να πεθάνετε, Ισραηλίτες; Ξέρετε ότι εγώ δε χαίρομαι όταν ένας άνθρωπος πρέπει να πεθάνει. Αυτό το λέω εγώ, ο Κύριος ο Θεός. Μετανοήστε, λοιπόν, για να ζήσετε!» (Ιεζ 18, 31-32).

γ. «Παιδί μου, σου συγχωρούνται οι αμαρτίες»: Η θεραπεία του παραλύτου της Καπερναούμ (Μκ 2, 1-12)

«Ύστερα από μερικές μέρες μπήκε πάλι ο Ιησούς στην Καπερναούμ και διαδόθηκε ότι βρίσκεται σε κάποιο σπίτι. Αμέσως συγκεντρώθηκαν πολλοί, ώστε δεν υπήρχε χώρος ούτε κι έξω από την πόρτα· και τους κήρυττε το μήνυμά του. Έρχονται τότε μερικοί προς αυτόν, φέρνοντας έναν παράλυτο, που τον βάσταζαν τέσσερα άτομα. Κι επειδή δεν μπορούσαν να τον φέρουν κοντά στον Ιησού εξαιτίας του πλήθους, έβγαλαν τη στέγη πάνω από ’κει που ήταν ο Ιησούς, έκαναν ένα άνοιγμα και κατέβασαν το κρεβάτι, πάνω στο οποίο ήταν ξαπλωμένος ο παράλυτος.

Η θεραπεία του παραλύτου της Καπερναούμ

Όταν είδε ο Ιησούς την πίστη τους, είπε στον παράλυτο: "Παιδί μου, σου συγχωρούνται οι αμαρτίες". Κάθονταν όμως εκεί μερικοί γραμματείς και συλλογίζονταν μέσα τους: "Μα πώς μιλάει αυτός έτσι,

προσβάλλοντας τον Θεό; Ποιος μπορεί να συγχωρεί αμαρτίες; Μόνον ένας, ο Θεός". Αμέσως κατάλαβε ο Ιησούς ότι αυτά σκέφτονται και τους λέει: "Γιατί κάνετε αυτές τις σκέψεις στο μυαλό σας; Τι είναι ευκολότερο να πω στον παράλυτο: Σου συγχωρούνται οι αμαρτίες ή **να του πω,** Σήκω, πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα; **Για να μάθετε λοιπόν ότι ο Υιός του Ανθρώπου έχει την εξουσία να συγχωρεί πάνω στη γη αμαρτίες" – λέει στον παράλυτο: "Σ' εσένα το λέω, σήκω, πάρε το κρεβάτι σου και πήγαινε στο σπίτι σου". Εκείνος σηκώθηκε αμέσως, πήρε το κρεβάτι του και μπροστά σ' όλους βγήκε έξω, έτσι που όλοι θαύμαζαν και δόξαζαν τον Θεό: "Τέτοια πράγματα", έλεγαν, "ποτέ μέχρι τώρα δεν έχουμε δει"».**

(Μκ 2, 1-12)

δ. «Πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι» (Α΄ Τιμ 2, 1-4)

«Σας παρακαλώ πρώτα απ' όλα να κάνετε δεήσεις, προσευχές, παρακλήσεις, ευχαριστίες για όλους τους ανθρώπους, για τους κυβερνήτες και για όλους εκείνους που ασκούν την εξουσία, ώστε να ζούμε ήρεμα και ειρηνικά με ευσέβεια κι ευπρέπεια από κάθε άποψη. Αυτό είναι καλό κι ευπρόσδεκτο από τον σωτήρα μας Θεό, ο οποίος θέλει να σωθούν όλοι οι άνθρωποι και να γνωρίσουν σε βάθος την αλήθεια».

(Α΄ Τιμ 2, 1-4)

Συμπεράσματα:

Ακολουθώντας τις βασικές γραμμές της βιβλικής σκέψης θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε όλα τα παραπάνω με την παρατήρηση ότι η αμαρτία νοείται ως διατάραξη της ισορροπίας των σχέσεων του ανθρώπου με τον εαυτό του, το περιβάλλον του και τον Θεό, η οποία επεκτάθηκε στη συνέχεια στο σύνολο της Δημιουργίας. Εκδήλωση της δυσαρμονίας αυτής στον ανθρώπινο βίο είναι η φθορά και η ασθένεια με αποκορύφωμα τον θάνατο. Με τον θάνατο και την ανάσταση του Χριστού καταργείται η δύναμη της αμαρτίας και αποκαθίστανται οι οντολογικές της συνέπειες για τον άνθρωπο. Εμφανής εκδήλωση της αποκατάστασής της είναι η σωματική ίαση, που προσφέρεται από τον ίδιο τον Κύριο προ της αναστάσεώς

του και από τους αποστόλους μετά από αυτήν.

Χώρος της νέας αυτής πραγματικότητας είναι η Εκκλησία και μέσο η λειτουργική πράξη. Δι' αυτής η βιβλική διδασκαλία αποκτά «σάρκα και οστά» και καθίσταται μέρος της πραγματικότητας, που βιώνει ο άνθρωπος κάθε εποχής. Συγχρόνως, διά της προβολής της βιβλικής διδασκαλίας, η εκκλησιαστική λειτουργική πράξη προστατεύεται από την παρερμηνεία της ως μαγικής πραγματικότητας ή δικανικής πράξης. Διατηρεί έτσι τον πραγματικό της χαρακτήρα ως σημείον επαφής του ανθρώπου με τη ζωογόνο και αναστάσιμη χάρη του Θεού.

Παπαρνάκης Α., Αμαρτία και θάνατος στη βιβλική θεολογία

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Δουλέψτε ατομικά ή/και σε ομάδες: Ποια σημεία από τη διήγηση για την πτώση των πρωτοπλάστων δείχνουν ότι το ανθρώπινο λάθος ήταν μια «πτώση»; Σημείωσε το επιχείρημά σου ατομικά και στη συνέχεια συζήτησε στην ομάδα σου.
2. Προσπαθήστε να ξαναγράψετε ένα τμήμα του κειμένου για την πτώση των πρωτοπλάστων, αντικαθιστώντας τις συμβολικές εικόνες της διήγησης με πρόσωπα και γεγονότα που παραπέμπουν στη σύγχρονη εποχή.
3. Στο τετράδιό σας δημιουργήστε ένα σύντομο γλωσσάρι με τις βασικές έννοιες αυτής της διδακτικής ενότητας.
4. Χωριστείτε σε ομάδες. Διαβάστε

τον Ψαλμό 27. Στη συνέχεια, σε κάθε ομάδα ξεχωριστά συζητήστε το παρακάτω ερώτημα:
- Ποια είναι τα συναισθήματα του συγγραφέα του Ψαλμού αυτού; Κατόπιν, ανακοινώστε στην τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.

5. **Φανταστείτε τον προφήτη Ιεζεκιήλ να μιλάει δημόσια στους ανθρώπους της εποχής του ή της εποχής μας, με τα λόγια του παραπάνω κειμένου (Ιεζ 18, 31-32). Ποια νομίζετε ότι θα ήταν τα συναισθήματα των ακροατών του; Τι σκέφτεστε εσείς γι' αυτούς;**
6. **Στο κείμενο Α΄ Τιμ 2, 1-4, πώς αναλύεται η θέση ότι το μήνυμα της λύτρωσης απευθύνεται προς «όλους τους ανθρώπους»;**

ΠΗΓΕΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

"Οι διαδικτυακές πηγές προσπε-
λάστηκαν το 2020 στο πλαίσιο της
άντλησης του εποπτικού υλικού."

Εικόνες εσωφύλλου:

– Η Ανάσταση, τοιχογραφία στη
Μονή της Χώρας.
http://selides-istorias.webnodegr/
%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE
%B7%CF%84%CE%B7%CF%
83%CF%87%CF%89%CF%81%CE
%B1%CF%83/

– Η Βίβλος του Γουτεμβέργιου.
https://commons.wikimedia.org/w/
index.php?curid=9914015
(ψηφιακή επεξεργασία από τον
επιμελητή του παρόντος βιβλίου)

Α΄ Θεματική Ενότητα

Εισαγωγική Εικόνα Θεματικής Ενότητας:
Η Βίβλος του Γουτεμβέργιου
https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9914015

1η Διδακτική Ενότητα

– **Αννα Φρανκ.** https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=64781454

– **Συλλαβίζοντας… το αλφαβητάρι της Εκκλησίας. Καλό ξεκίνημα!** https://1.bp.blogspot.com/4KewYTF4d08/XXgExiTIWdI/AAAAAAAD1U4/sGFx6rQUpPY55YsjJ1SFgY5tbwa3pRhlACLcBGAs/s1600/mathites.jpg

– **Η γιορτή, Μπ. Πυλαρινός** http://pilarinos.blogspot.gr/2008/10/blogpost_19.html

2η Διδακτική Ενότητα

– Η Αγία Γραφή είναι ένα σύνολο 76 βιβλίων που καταγράφουν την εμπειρία της συμπόρευσης με τον Θεό των Πατέρων. https://artic.gr/logotexnika-biblia2016

– Το ταξίδι του Αβραάμ από την Ουρ προς την Χαναάν (József Molnár). https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2684048

– Σελίδα από Wiener Genesis (Κώδικας που περιέχει απόσπασμα από το βιβλίο της Γένεσης σε μετάφραση των Εβδομήκοντα): Ο πειρασμός του Ιωσήφ. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=322007

– Η πρώτη σελίδα από το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο
Από Gerardos Codex Harleianus

5784, numbered by 447 on the list GregoryAland, Κοινό Κτήμα, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8723828

– Πάπυρος 46, ένας από του παλαιότερους παπύρους της Καινής Διαθήκης, Β΄ Κορ 11:33 12:09 https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=612499

– Ο διάλογος με τη Σαμαρείτισσα: https://www.pemptousia.gr/2014/05/i-sinantisi-tou-christou-me-ti-samarit/

– Κύριε σώσον με. http://anastasiosds.blogspot.com/2012/11/blog-post_14.html

3η Διδακτική Ενότητα

– Τα βιβλία της Αγίας Γραφής. Ο κόσμος της Θρησκείας. Ανακαλύπτουμε κείμενα, μνημεία, τόπους

και γεγονότα. Φάκελος Μαθήματος Θρησκευτικά. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» ΑΘΗΝΑ 2017.

– Ο Χριστός το Φως του κόσμου! https://agiosnikanoras.gr/%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%AC%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82/

– Η ανάγνωση της Αγίας Γραφής συνδέεται με την προσευχή ενός Ορθόδοξου χριστιανού http://www.orthodoxoiorizontes.mysch.gr/Paterika_keimena/Eurethrio/Gerwn_Gabrihl_o_Agioreiths_Keime na.htm

– Η Βίβλος «φωτίζει τα αδιέξοδα του ανθρώπου». https://www.ekklisiaonline.gr/wp-

content/uploads/2016/10/321009bb9b07f070ca02a31b2e064690.jpg

– Ο Θεός δημιουργεί τον άνθρωπο κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή Του (Ψηφιδωτό, Cappella Palatina, Παλέρμο της Σικελίας). https://i.pinimg.com/originals/fb/1b/27/fb1b27c76a60af90af6b31500f20d409.jpg

– Το ιερό Ευαγγέλιο τοποθετημένο στον Επιτάφιο του Χριστού τη Μ. Παρασκευή το βράδυ https://www.ekklisiaonline.gr/wp-content/uploads/2018/10/eothinon-eyaggelio.jpg

Β΄ Θεματική Ενότητα

«Κύριε Σώσον με»

https://www.ekklisiaonline.gr/wp-content/uploads/2018/07/o-iisous-pertata-sto-nero.jpg

4η Διδακτική Ενότητα

– Ο άνθρωπος του Βιτρούβιου, Λεονάρντο Ντα Βίντσι, 1490, Πινακοθήκη Ακαδημίας Βενετία

– Ο Μπάτμαν του Βιτρουβίου, κόμιξ

– The Vitruvian mouse, κόμιξ

– Όσιος Πορφύριος ο Καυσοκαλυβίτης https://salpismata.blogspot.com/2019/06/blog-post_52.html

– Τι αναζητά τελικά κάθε άνθρωπος; http://www.imlemesou.org/images/psifides-pisteos-icons/koinonia/9.jpg

– Η πατρική αγκαλιά: https://antexoume.files.wordpress.com/2014/02/patangalia.png

5η Διδακτική Ενότητα

– Ο Θεός δημιουργεί τον άνθρωπο κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή Του (Ψηφιδωτό, Cappella Palatina, Παλέρμο της Σικελίας). https://i.pinimg.com/originals/fb/1b/27/fb1b27c76a60af90af6b31500f20d409.jpg

– Η Δημιουργία της Εύας, Bible of Souvigny, 12ος αιώνας

– Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή (Elena Cherkasova)

– Η δημιουργία του Αδάμ (Μιχαήλ Άγγελος) https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=71427942

– Ο Νιπτήρας (Elena Cherkasova) https://i.pinimg.com/originals/5f/a0/dd/5fa0ddec7cfe8d21d149921921d8cc03.jpg

– Ο Νιπτήρας. http://www.diakonima.gr/wp-content/uploads/2015/03/Ieros-Niptiras2.jpg

– Καταυλισμός προσφύγων, Τανζανία, Σεμπαστιάο Σαλγάδο, 1994

6η Διδακτική Ενότητα

– Η ονοματοδοσία των ζώων από τον Αδάμ, μονή Αναπαυσά, Μετέωρα, 16ος αιώνας

– Bible de Moutier-Grandval Abbaye Saint-Martin de Tours. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10693146

– Ο Λυτρωτής (Hildegard von Bingen, Scivias 2.1,12ος αιώνας). https://arthistoryproject.com/artists/hildegard-von-bingen/scivias2.1-the-redeemer/

7η Διδακτική Ενότητα

– Άγιος Λουκάς Αρχιεπίσκοπος Συμφερουπόλεως και Κριμαίας

– Η Αγία Φιλοθέη. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16302165

– Η Αγία Φιλοθέη διδασκάλισσα των Ελληνίδων. http://ikivotos.gr/post/303/agia-filotheh-h-agia-poy-afhseth-sfragida-ths-sthnathhna

– μορφή, π. Σταμάτης Σκλήρης

Γ΄ Θεματική Ενότητα

Εισαγωγική Εικόνα Θεματικής Ενότητας:
Η Κραυγή (Edvard Munch). https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=42383347

8η Διδακτική Ενότητα

- **Το πρόβλημα του κακού στον σημερινό κόσμο:**
- http://www.newsbomb.com.cy/kypros/lemesos/story/663843/o--kakos-xamos-sto-nosokomeio-lemesoy-asthenis-ithelenata-spasei-ola-synelifthi-apo-tin-astynomia
- http://apokalipsistora.blogspot.gr/2011/03/3.html
  http://www.vimaorthodoxias.gr/tags/tag/%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B72
- http://howafrica.com/10-poorest-countries-in-the-world-all-in-africa/
- http://www.clickatlife.gr/yourlife/story/22501/pausipona-6-muthoi-pou-dustuxos-pisteuoume-akoma
- http://www.creteplus.gr/news/

bombardismos-maieutiriou-sti-suria178623.html

– http://blog.stigalaria.org/18821/metanastes_mesogeios

– http://www.forzajuve.gr/2016/01/1_79.html

– http://news.in.gr/world/article/?aid=422247

– Αναζήτηση των αναγκαίων για τη ζωή. http://www.topontiki.gr/article/154763/ekatommyria-anthropoi-akomi-tha-apeilithoyn-apo-tin-peina-2016

9η Διδακτική Ενότητα

– Henryk Górecki. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c3/Henryk_Miko%C5%82aj_G%C3%B3recki_Polish_co mposer.jpg

– **Η λευκή σταύρωση, Marc Chagall, 1938. Στο http://annagelopoulou.blogspot.gr/2014/04/marc-chagall.html**

– **Πιετά, Μιχαήλ Άγγελος, 14981499. Στο https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B9%CE%B5%CF%84%CE%AC_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9C%CE%B9%CF%87%CE%B1%CE%AE%CE%BB_%CE%86%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%85**

– **Η καταστροφή, Α. Τάσσος (ιδιωτική φωτογράφηση αντίτυπου).** Έντυπο Υλικό στα Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Η Θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό. Από το τοπικό στο οικουμενικό, **Αθήνα 2017, σελ. 77.**

– Αφίσα για την ταινία “The Grapes of Wrath” (= «Τα σταφύλια της οργής»). Copyright by Twentieth CenturyFoxFilm Corp. MCMXXXX. Scan via Heritage Auctions. Cropped from original image, Public Domain. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=86209378

10η Διδακτική Ενότητα

– Η κατεξοχήν Πτώση: Το «Κρυφτό» με τον Θεό Πατέρα. Αγία Γραφή. Ένα βιβλίο θησαυρός. Κατηχητικό βοήθημα για παιδιά των τριών πρώτων τάξεων του Δημοτικού(2018). Βόλος: Ιδιόμελον

– Ο πύργος της Βαβέλ (Pieter Bruegel the Elder). https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22178101

– Γιατί; Οι σατιρικοί πίνακες του Pawel Kuczynski. https://grevenamedia.gr/19%CF%83%CE%B1%CF%84%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CF%83%CE%BA%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CE%B1-%CF%83%CE%B1%CF%82%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%BD%CF%83%CE%B5-%CF%83/#gallery/4/

– Ζωή με τον Θεό Πατέρα. https://www.peoplegreece.com/nea/papastratis-i-zoi-tou-agiou-ton-prosfigon-mesa-apo-ta-matia-tou-giou-tou/

– https://www.churchofcyprus.org.cy/pictures/14587.jpg

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ Θεματική Ενότητα:

Η Αγία Γραφή: Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου καταγράφεται σε κείμενα 7

1. Το πέρασμα σε μια νέα σχολική κοινότητα, έναν καινούριο κύκλο ζωής (Γυμνάσιο).....9

2. Ο Θεός συναντά τον άνθρωπο. Οι εμπειρίες της συνάντησης καταγράφονται στις βιβλικές διηγήσεις. Οι εμπειρίες της συνάντησης καταγράφονται στις

βιβλικές διηγήσεις.....21

3. Αγία Γραφή: Μία ολόκληρη βιβλιοθήκη.....42

Β΄ Θεματική Ενότητα:

Θεός και άνθρωπος στην Ορθόδοξη Παράδοση: μια σχέση ζωής
.....62

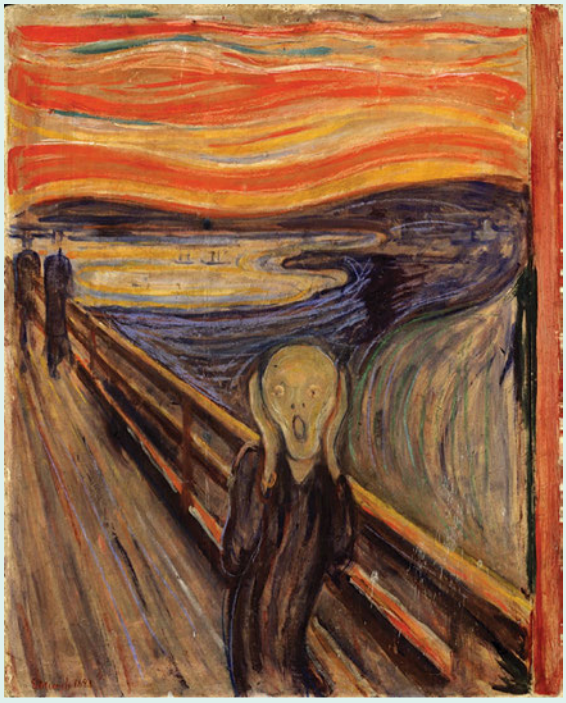
4. Ο άνθρωπος: «Αυτός ο κόσμος ο μικρός ο μέγας» χωρίς Θεό;
.....65

5. Ο άνθρωπος ως κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση Θεού δημιουργία 78

6. Ο άνθρωπος ως δημιουργός 97

7. Από την εικόνα στην ομοίωση 132

Γ΄ Θεματική Ενότητα:

Πού είναι ο Θεός; Η σχέση ζωής περνάει μέσα από δοκιμασίες 135

8. Το πρόβλημα του κακού στον σύγχρονο κόσμο
9. Η έκφραση της οδύνης στην τέχνη 140
10. Ποιος ευθύνεται για το κακό; Ποιος μπορεί να μας σώσει από το κακό; 158

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.